

Referatsaker

1. Protokoll fra møte i Kirkerådet 11.-12.09.08 og 9. og 14.11.08 (*vedlagt*)
2. Protokoll fra Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP) 11.-12.09.08 (*vedlagt*)
3. Protokoll fra møte i KUIs prosjektkomité 22.09.08 og 17.11.08 (*vedlagt*)
4. Referat fra møte i Samarbeidsråd for Menighet og Misjon (SMM) 04.09.08 og 03.12.08 (*vedlagt*)
5. Referat fra møte i ROM-nettverkets styringsgruppe 7. oktober 2008 (*vedlagt*)
6. Protokoll fra møte i Samarbeidsrådet for tros- og livsynssamfunn (STL) 15.09.08, 20.11.08 og 14.01.09 (*vedlagt*)
7. Protokoll fra møte i Nådens fellesskap - Samarbeidsrådet mellom Dnk og Metodistkirken i Norge 01.12.08 (*vedlagt*)
8. Protokoll fra møte i LVFs Nasjonalkomité 08.12.08 (*vedlagt*)
9. Protokoll fra møte i Kontaktgruppa mellom Islamsk Råd Norge og Mellomkirkelig råd for Den norske kirke 04.11.08 (U.off § 5.1) (*ettersendes*)
10. Protokoll fra møte i Teologisk nemnd 4.-6.12.08 (*ettersendes*)
11. Protokoll fra møte i den Katolsk-Lutherske Samtalegruppen (KATLUSA) 03.12.08 (*ettersendes*)

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd tar referatsakene til orientering.

Protokollen er godkjent av rådet 3. oktober.

Protokoll Kirkerådet (KR)

11.-12.09.2008

Kirkens hus

Til stede:

Nils-Tore Andersen
Berit Hagen Agøy (fung. MKR-leder)
Petter N. Dille (11.09.)
Terje Fonk
Arne Backer Grønningsæter
Tore Johnsen (SKR-leder)
Lars Erlend Kielland
Svein Arne Lindø

Svein Malmbekk
Ingunn Rinde
Kjersti T. Rogne
Olav Skjevesland
Harald Nyeggen Sommer
Sissel Vartdal
Iselin Aartun (11.09., vara for J. Andersen)

Fravær under enkelte saker, ved behandling og/eller da vedtak ble fattet:

Petter N. Dille og Iselin Aartun: KR 41, 42, 43, 44, 48, 49, 51, 52, 57, 58, 59 (2. behandling), 60, 61, 62 og 63/08.
Kjersti Rogne: KR 42, 43, 44, 48, 49, 51, 52, 57, 58, 60, 61, 62 og 63/08.
Olav Skjevesland: KR 50 og 56/08
Terje Fonk: KR 46, 47, 50 og 55/08

Forfall: Jorund Andersen

Forfall uten vara: Johanne Mekkalgården Ressem og Anne L. Tvetter

Til stede fra sekretariatet:

Per Kristian Aschim	Øyvind Meling
Ole-Inge Bekkelund	Sven Oppegaard
Per E. Dehlin	Gerd Karin Røsæg
Lillian M. Dittmann	Hans Jürgen Schorre
Vibeke Fjeld	Jahn-Oluf Skonnord
Guro Hellgren	Synnøve Hinnaland Stendal
Rávdna T. Henriksen	Gunnar Westermoen
Åge Haavik	Paul Erik Wirgenes
Jens-Petter Johnsen	

Konsulentene var primært til stede under behandling av egne saker.

Møtet ble ledet av Nils-Tore Andersen, og som vanlig fulgte en ordningen med en saksordfører for hver sak. Til innkallingen ble det kommentert at flere av sakene ble sendt ut for sent.

Torsdag kveld ble det avholdt et seminar om trosopplæring – sluttrapport og evaluering. Professor Sverre Dag Mogstad og styringsgruppas nestleder Oddbjørn Evenshaug deltok med innledninger.

Saksliste

Saksnr.	Arkivsak	Sakstittel
041/08	08/201	Referatsaker
042/08	08/203	KR 42/08 Orienteringssaker
043/08	07/290	To kirker - én tro. Samarbeidsavtale med Den Evangelisk Lutherske Frikirke
044/08	08/217	Trosopplæringsreformen. Sluttrapport for forsøks- og utviklingsfasen 2004-2008
045/08	08/173	Fast tilsetting av avdelingsdirektør/generalsekretær for Mellomkirkelig råd (u. off.)
046/08	08/205	Særskilte regler for de kirkelige valg 2009 (demokratireformen)
047/08	08/109	Bærekraft og skaperverk. Økumenisk prosjekt for endring av kirke og samfunn 2007-2017
048/08	07/333	Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar
049/08	07/46	Plan for Kyrkjemusikk. 2. gangs behandling
050/08	07/91	Lokalisering av Samisk kirkeråds sekretariat. 2. gangs behandling
051/08	07/85	Folkevalgtes arbeidsvilkår - Godtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste
052/08	07/53	Ny Nemnd for gudstjenesteliv, mandat og oppnevning
053/08	06/13	Strategiplan for kjønn og likestilling i Den norske kirke 2009-2014
054/08	07/308	Visjonsdokument for Den norske kirke 2009-2014 - 3. gangs behandling
055/08	05/527	Videreføring av Kirkens Familievern
056/08	08/13	Kirkemøtet 2008. Program og sakliste
057/08	08/35	Kirkemøtet 2008. Valg og oppnevninger
058/08	05/556	Videreføring av Dnks samarbeidsorgan for overgrepssproblematikk
059/08	08/17	Ny dåpsliturgi for Den norske kirke
060/08	07/136	Godkjenning av nordsamiske liturgier
061/08	08/80	Stortingsmelding nr. 17 (2007-2008) Staten og Den norske kirke
062/08	06/105	Forslag til medlemmer av styret for Opplysningsvesenets fond 2009-2012
063/08	08/202	Eventuelt – Lansering av ny salmebok i 2010

KR 041/08   Referatsaker

---

1. Protokoll fra møte i styringsgruppa for trosopplæring, 16.-17.04.08
2. Protokoll fra Samisk kirkeråd 21.-22. 05.08
3. Protokoll fra Mellomkirkelig råd 22.-23.05.08
4. Protokoll fra møte i styringsgruppa for trosopplæring, 10.06.08
5. Referat fra SMM fellessamling, 11.-12.06.08
6. Referat fra møte i Utvalg for kjønn og likestilling (UKL) 13.03.08
7. Referat fra møte i Utvalg for kjønn og likestilling (UKL) 29.04.08
8. Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2008

KR-041/08 Vedtak:

Kirkerådet tar referatsakene til orientering.

KR 042/08   KR 42/08 Orienteringssaker

---

1. Orienteringer fra Bispemøtet, MKR, SKR og KR
2. Rapport fra Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandets generalforsamling juni 2008 v/ Ingrid Vad Nilsen
3. Styrket demokrati i Den norske kirke. Høringsuttalelse, 13.08.08
4. Ot.prp. nr. 60 (2007-2008) Lov om endring i lov av 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets fond
5. Oversikt over tekster i nåværende tekstbok som ikke er med i forslag til Ny tekstbok for Den norske kirke
6. Plastgraver – ei orientering. Rundskriv fra KKD, 15.08.08
7. Norsk engasjement i Afghanistan, uttalelse fra Mellomkirkelig råd, 08.-09.09.08
8. Utsettelse av høringsfristen – gudstjenestereformen, brev fra Tunsberg bispedømmeråd, 29.08.08

KR-042/08 Vedtak:

Kirkerådet tar sakene til orientering.

KR 043/08

To kirker - én tro. Samarbeidsavtale med Den Evangelisk Lutherske Frikirke

---

Kirkerådets behandling

Forslag til vedtak pkt. 1 ble endret til:

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

Kirkemøtet er glad for det foreliggende forslag til avtaletext mellom Den norske kirke og Den Evangelisk Lutherske Frikirke og slutter seg til avtalen.

Pkt. 2 og 3 ble strøket.

Enstemmig vedtatt.

KR-043/08 Vedtak:

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

Kirkemøtet er glad for det foreliggende forslag til avtaletext mellom Den norske kirke og Den Evangelisk Lutherske Frikirke og slutter seg til avtalen.

KR 044/08

Trosopplæringsreformen. Sluttrapport for forsøks- og utviklingsfasen 2004-2008

Kirkerådets behandling:

Tore Johnsen fremmet følgende forslag:

Nytt pkt. 1: Kirkerådet ber om at innspillene fra Samisk kirkeråd i sak SKR 34/08 innarbeides i saksdokumentet som legges frem for Kirkemøtet.

Enstemmig vedtatt.

Harald Nyeggen Sommer fremmet følgende forslag:

Pkt. 8:

1) 1. strekpunkt strykes

2) 2. strekpunkt endres i sin helhet til: konfirmasjonens plass og forhold til trosopplæringen som helhet.

Pkt. 12: erstatte direktør med Kirkerådet

Kirkemøtet ber Kirkerådet om å oppnevne en faggruppe som kan følge det videre arbeidet med reformen.

Enstemmig vedtatt.

Hele vedtaket ble enstemmig vedtatt.

KR-044/08 Vedtak:

1. Kirkerådet ber om at innspillene fra Samisk kirkeråd i sak SKR 34/08 innarbeides i saksdokumentet som legges frem for Kirkemøtet.

2. Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. Kirkemøtet vil uttrykke en stor takk til Styringsgruppa for trosopplæringsreformen for det solide arbeidet som er nedlagt og for den foreliggende sluttrapport. Sluttrapporten sammen med evalueringen fra Arbeidsfellesskapet gir et godt bilde av arbeidet som er gjort, samtidig som dette materialet gir verdifulle føringer for det videre arbeidet.
2. Kirkemøtet ser det som tjenlig at trosopplæringsreformen forstås som en prosess med ulike faser:
  - en innledende fase (tilsvarende prosjektperioden 2004-2008)
  - en gjennomføringsfase, hvor reformen innføres i alle menigheter
  - en konsolideringsfase hvor reformen integreres i normal virksomhet

Kirkemøtet legger til grunn den innholdsbestemmelse av den enkelt fase som styringsgruppas sluttrapport skisserer. Videre vil Kirkemøtet understreke betydningen av at gjennomføringsfasen gjøres så kort som mulig.

3. Kirkemøtet vil understreke betydningen av en fortsatt nasjonal ledelse av trosopplæringsreformen og at det bygges videre på erfaringene fra forsøksfasen. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide for et tilstrekkelig antall stillingsressurser nasjonalt, slik at det nasjonalt kan opprettholdes ledelsesfunksjoner som koordinerer og bevarer et fokus på trosopplæringen med faglig tyngde og utøvende funksjon.
4. Kirkemøtet ber om at det arbeides videre med innføring av reformen i menigheter som ikke har vært prosjektmenigheter, etter den modell som beskrives i sluttrapporten. Det bes i den forbindelse om at det utarbeides en forutsigbar opptrappingsplan og at Kirkerådet utarbeider kriterier for tildeling av midler til lokalmenighet.
5. Kirkemøtet vil understreke at midler som tilføres reformen primært skal tilfalle lokalmenigheten, men vil samtidig understreke nødvendigheten av nasjonale støttestrukturer. Kirkemøtet vil derfor anbefale overfor departementet at:
  - bevilgningene gis som øremerket tilskudd til Kirkerådet med bispedømmerådet som regional forvalter
  - det tildeles midler til alle bispedømmene slik at de kan få en sentral rolle som regionalt mellomledd mellom Kirkerådet og menighetene. Dette

- innebærer bl.a. at bispedømmene får som oppgave å tildele midler til kirkelige fellesråd/menighetene ut fra en nasjonal fordelingsnøkkel.
- det fortsatt gis anledning til sentralt å avsette midler til
    - fortsatt forsøksarbeid og metodeutvikling, herunder nasjonale utviklingsprosjekter
    - forskning og fagutvikling
    - videreutvikling og drift av et kompetansenettverk
    - videreutvikling og drift av en mentortjeneste
6. Kirkemøtet ser det som viktig at det også i det videre arbeidet avsettes midler til trosopplæring for barn og unge med særskilte behov.
7. Kirkemøtet anbefaler at samarbeidet med de ulike barne- og ungdomsorganisasjonene videreføres og styrkes i det videre arbeid med trosopplæringsreformen.
8. Kirkemøtet ber om at følgende spørsmål blir spesielt vurdert i det videre arbeid med Plan for trosopplæring:
- konfirmasjonens plass og forhold til trosopplæringen som helhet
  - eventuelle godkjenningsordninger for lokalt planverk
  - utvikling av gode rapporteringsrutiner

I arbeidet med Plan for samisk kirkeliv må videreutvikling av trosopplæring for barn og unge i de ulike samiske områdene vektlegges.

9. Kirkemøtet vil i likhet med styringsgruppa understreke at trosopplæringsreformen er underfinansiert i forhold til de aktivitetsmålene som ligger i de politiske vedtakene, og at det er avgjørende at tildelingen til kirkens trosopplæring indeksreguleres.
10. Kirkemøtet har merket seg at det i løpet av prosjektperioden er rekruttert mange medarbeidere og at disse har ulik type kompetanse, dette gjelder både frivillige medarbeidere og ansatte. Det må utvikles overgangsordninger for de ansatte i trosopplæringsreformen i tråd med styringsgruppas anbefalinger. Videre bes Kirkerådet intensivere arbeidet med kvalifikasjonskrav tilsvarende bachelor-grad for stillinger innenfor trosopplæring, og eventuelt diakoni og kirkemusikk, jf KM 6/02.
11. Kirkemøtet ber Kirkerådet holde fast ved målsettingen om å se de ulike pågående reformprosesser i relasjon til hverandre, og at arbeidet med menighetsutvikling intensiveres.
12. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å oppnevne en faggruppe som kan følge det videre arbeidet med reformen.

KR 045/08

**Fast tilsetting av avdelingsdirektør/generalsekretær
for Mellomkirkelig råd**

Saken ble behandlet i lukket møte. 2 representanter for fagforeningene, Per E. Dehlin og Øyvind Meling, var til stede.

KR-045/08 Vedtak:

Olav Fykse Tveit tilsettes som avdelingsdirektør/generalsekretær i Kirkerådet fra 1. september 2008 i fast stilling.

KR 046/08

**Særskilte regler for de kirkelige valg 2009
(demokratireformen)**

Kirkerådets behandling

Følgende forslag ble fremmet:

Harald Nyeggen Sommer:

Forslag til tilføyelse etter første setning § 7.1. (s. 53)

”Nominasjonskomiteen for leke medlemmer består av et lekt medlem fra hvert prosti, som velges av de utgående menighetsrådene i hvert enkelt prosti.”

Terje Fonk:

I kap. ”Hovedelementer i forslag til forsøksordning ved de kirkelige valg 2009 – veivalg” (s. 19): Endre ”3-5 ved direkte valg, 4 ved indirekte valg” til ”3-5 ved direkte valg, 3-5 ved indirekte valg”.

I kap. 7 ”Økt bruk av direkte valg” (s. 36): Endre ”menigheter” til ”prostier”.

”- 50 kirkemedlemmer fra minst tre prostier kan fremme forslag på kandidater ved supplerende nominasjon etter at nominasjonskomiteens forslag foreligger.”

Tore Johnsen:

- Det nedsettes snarest en arbeidsgruppe med relevant kompetanse som utreder bredden av spørsmål knyttet til det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke. Arbeidsgruppen skal ha som utgangspunkt at det samiske-kirkelige demokratiet i Den norske kirke skal styrkes i rammen av demokratireformen, og ikke svekkes. Utredningen og forslag til løsninger må foreligge så raskt at det er mulig å innarbeide perspektivene før demokratireformens utløp i 2011.
- Valg av leder til Samisk kirkeråd opprettholdes som i dag selv om ordningen med valg på fritt grunnlag for øvrig opprettholdes. Dette i påvente av konklusjonen fra arbeidsgruppen.

Innspillene oversendes sekretariatet.

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-046/08 Vedtak:

1. Det framlagte utkast til Særskilte regler for de kirkelige valg 2009 (punkt A-G) legges fram for Kirkemøtet med de endringer som fremkom på møtet.
2. Kirkemøtet anbefales å gjøre vedtaket under forutsetning av at den nødvendige lovhjemmel for valgordningsforsøket blir gitt, under forutsetning av departementets godkjenning av de vedtatte valgregler og under forutsetning av at de nødvendige økonomiske midler stilles til disposisjon.
3. Oppsummering av høringen vedrørende innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* ettersendes Kirkemøtets medlemmer. Direktøren gis fullmakt til å legge fram forslag til endringer på bakgrunn av høringen.
4. Direktøren gis fullmakt til å gjøre nødvendige mindre endringer i det endelige framlegg for Kirkemøtet.

**KR 047/08   Bærekraft og skaperverk. Økumenisk prosjekt for
endring av kirke og samfunn 2007-2017**

Kirkerådets behandling

Administrasjonen trakk sitt opprinnelige forslag til vedtak til fordel for Mellomkirkelig råds vedtak.

Det ble fremmet forslag om nytt pkt. 1: Synspunktene til Kirkerådet, Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd innarbeides i dokumentet til Kirkemøtet.

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-047/08 Vedtak:

1. Synspunktene til Kirkerådet, Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd innarbeides i dokumentet til Kirkemøtet.
2. Kirkerådet inviterer Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp til å være samarbeidspartnere i bærekraft-prosjektet. Administrasjonen kan involvere andre samarbeidspartnere i den grad den finner det tjenlig.

3. Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. Kirkemøtet ønsker å realisere den vedtatte bærekraftreformen for Den norske kirke som et økumenisk samarbeidsprosjekt, og er glad for at andre kirkesamfunn og kristne organisasjoner ønsker å delta i prosjektet.
2. Prosjektets visjon er - med utgangspunkt i troen på den treenige Gud:
  - a. at kirken bidrar til å sikre en internasjonal, forpliktende klimaavtale som et steg mot et bærekraftig samfunn, og
  - b. at kirkelige miljøer og aktører demonstrerer et bevisst forhold til miljø, forbruk og rettferd.
3. Kirkemøtet oppfordrer alle nivåer i Den norske kirke til å se sammenhengen mellom vår tro og dette prosjektets innhold i arbeidet med de ulike reformene i kirken.
4. Kirkemøtet ber prosjektets styringsgruppe om å arbeide for regjeringens støtte til prosjektets finansiering.
5. Kirkemøtet inviterer andre samfunnsaktører - slik som næringsliv, forskningsmiljøer og organisasjoner - med i et samarbeid om prosjektet.
6. Kirkemøtet ber om at fremdriften av prosjektet rapporteres til Kirkemøtet gjennom Kirkerådets årsmeldinger. Kirkemøtet 2012 får seg forelagt et forslag til revidert prosjekt- og milepælplan.

KR 048/08

Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar

Kirkerådets behandling:

Administrasjonen trakk sitt opprinnelige forslag til vedtak til fordel for Mellomkirkelig råds vedtak.

Det ble fremmet forslag om nytt pkt. 1: Kirkerådet henstiller til Mellomkirkelig råd å innarbeide de synspunktene som fremkom i møtet.

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-048/08 Vedtak:

1. Kyrkjerådet ber Mellomkyrkjeleg råd om å innarbeide synspunkta som kom fram i møtet.

2. Kyrkjerådet rår Kyrkjemøtet til å gjere følgjande vedtak:

1. Kyrkjemøtet 2008 vil understreke det ansvaret vi som kyrkje har for våre kristne brør og systre i Midtausten. Dette byggjer på det Kyrkjemøtet har høyrte, lest og drøfta om den situasjonen kyrkjene i Midtausten står i, særleg kyrkjene i Israel og Dei palestinske områda.
2. Kyrkjemøtet ser at innsatsen for kyrkjene Den norske kyrkja samarbeider mest med, er verdifull. Den må halde fram og gjerne intensiverast.
3. Kyrkjemøtet vil be norske styresmakter fortsette å arbeide for levevilkåra for dei kristne minoritetane i Midtausten.
4. Kyrkjemøtet ber om at dei prioriterte arbeidsfelt som er foreslått, vert fylgt opp, og at ein særleg legg vekt på følgjande:

.....

KR 049/08   Plan for Kyrkjemusikk. 2. gangs behandling

Kirkerådets behandling:

Det ble fremmet forslag om nytt pkt. 1:

Kyrkjerådet ber administrasjonen innarbeide dei synspunkta som kom fram i møtet.

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-049/08 Vedtak:

1. Kyrkjerådet ber administrasjonen innarbeide dei synspunkta som kom fram i møtet.

2. Kyrkjerådet tilrår Kyrkjemøtet å gjere fylgjande vedtak:

Kyrkjemøtet vedtar Plan for kyrkjemusikk i Den norske kyrkja. Planen gjerast gjeldande frå 01.01.09.

**KR 050/08 Lokalisering av Samisk kirkeråds sekretariat.
2. gangs behandling**

Kirkerådets behandling:

Svein Malmbekk fremmet følgende alternative forslag:

Spørsmålet om flytting av Samisk kirkeråds sekretariat tas opp i forbindelse med utarbeidelse av Plan for samisk kirkeliv som skal legges fram for Kirkemøtet.

Forslaget falt mot 5 stemmer.

Lars Erlend Kielland fremmet følgende forslag:

Nytt pkt 2: Kirkerådet vil i dialog med KKD arbeide for budsjettmessig tildeling til gjennomføring av vedtaket.

Pkt. 3: Det er ønskelig at flyttingen skal kunne skje i løpet av 2010.

Forslaget ble enstemmig vedtatt.

KR-050/08 Vedtak:

1. Etter innstilling fra Samisk kirkeråd vedtar Kirkerådet å flytte sekretariatet for Samisk kirkeråd fra Oslo til Tromsø.
2. Kirkerådet vil i dialog med KKD arbeide for budsjettmessig tildeling til gjennomføring av vedtaket.
3. Det er ønskelig at flyttingen skal kunne skje i løpet av 2010.

KR 051/08 Folkevalgtes arbeidsvilkår - Godtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste

---

KR-051/08 Vedtak:

1. Utgifter til reise og opphold samt tapt arbeidsfortjeneste dekkes som i dag og etter søknad fra den enkelte. Det samme gjelder utgifter til barnepass. Kirkerådet søker departementet om fullmakt til å dekke reelle utgifter til tapt arbeidsfortjeneste utover det som er statens normalsatser. Videre søkes det om at studenter kan innvilges

ulegitimert sats ved deltakelse i møter på dagtid.

2. Lederne av de tre rådene gis en fast godtgjørelse på henholdsvis kr. 50.000 for leder av Kirkerådet og kr. 32.000 for lederne av Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd.
3. Dagens praksis for alle andre utvalg fastholdes ved at utgifter til reise og opphold dekkes etter innlevert reiseregning.
4. Det forutsettes at de nye satsene og godtgjørelse for lederne settes i verk så snart Kultur- og kirkedepartementet har godkjent ordningen og gitt nødvendige tilleggsbevilgninger.

KR 052/08   Ny Nemnd for gudstjenesteliv, mandat og oppnevning

---

Kirkerådets behandling:

Arne Grønningsæter fremmet forslag om å utsette saken til neste Kirkerådsmøte.
Forslaget falt mot 3 stemmer.

Lars Erlend Kielland fremmet forslag om Hege Fagermoen som fast medlem og Jan Otto Myrseth som 1. vara.
Forslaget falt mot 6 stemmer (leders dobbeltstemme).

Harald Nyeggen Sommer fremmet forslag om å ta inn en takk til NFG.

Forslag til vedtak, inkludert Nyeggen Sommers forslag, ble enstemmig vedtatt.

KR-052/08 Vedtak:

1. Kirkerådet takker avtroppende Nemnd for gudstjenesteliv og underutvalgene for innsatsen.
2. I de statuttene som er vedtatt for Nemnd for gudstjenesteliv (sak KR 22/05), endres punkt 2.1 til følgende:

§ 2.1   NFG har 10 medlemmer, 2 varamedlemmer og 2 konsultative medlemmer, nemlig ett oppnevnt av Mellomkirkelig råd og ett oppnevnt av Samisk kirkeråd.

3. For perioden 2009-2012 oppnevnes følgende Nemnd for gudstjenesteliv:

Øystein Bjørdal, domprost (leder)
Ole Andreas Fevang, kirkemusikkstudent
Gunnhild N. Hermstad, stud. theol.
Anne Marta Hoff, kunsthistoriker
Karin Manvik, musikk lærer
Jørund Midttun, sokneprest
Jan Otto Myrseth, prost
Knut Størdal, kantor
Merete Thomassen, dr. theol.
Biskop (oppnevnes av Bispemøtet)

1. vara Hege Fagermoen, sokneprest
2. vara Tone Norvang Øygard, lærer

KR 053/08   Strategiplan for kjønn og likestilling i Den norske kirke 2009-2014

Kirkerådets behandling:

Det ble fremmet forslag om å stryke "noe" i pkt. 3. (noe større innsats på feltet)
Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-053/08 Vedtak:

1. Kirkerådet vedtar Strategiplan for kjønn og likestilling i Den norske kirke 2009-2014 med de endringene som framkom i møtet.
2. Strategiplanen konkretiseres på en tydelig og integrert måte i årsplanene.
3. Kirkerådet ber sekretariatet vurdere hvordan det på sikt kan frigjøres ressurser til en større innsats på feltet.
4. Halvveis i planperioden framlegges Strategiplan for kjønn og likestilling i Den norske kirke 2009-2014 for Kirkerådet med en evaluering av gjennomføringen og med tanke på en eventuell revisjon.
5. Strategiplanen gjøres kjent for bispedømmerådene og menighetene og andre aktuelle målgrupper med anmodning om oppfølging.

**KR 054/08   Visjonsdokument for Den norske kirke 2009-2014 -
3. gangs behandling**

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-054/08 Vedtak:

1. Visjonsdokumentet vedtas med virkningstid fra 2009 – 2014.
2. Kirkemøtet vedtar visjonsdokumentet for Den norske kirke i perioden 2009 – 2014 med visjonen "Gjennom livet – en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke" og de formuleringer som underbygger denne visjonen.
3. Kirkemøtet vedtar følgende satsingsområder for Den norske kirke i perioden 2009 – 2014: Diakoni, Kirkemusikk og kultur, Barn og unge, Gudstjenesteliv og Samisk kirkeliv. De strategiske føringene vedtas i behandlingen av de enkelte plandokumenter for satsingsområdene.
4. De vedtatte satsingsområder gis prioritet ved tildeling av midler fra Opplysningsvesenets fond i perioden 2010 – 2015.
5. Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd og regionale og lokale nivå i Den norske kirke om å innarbeide vedtatte satsingsområder i sine plandokumenter og gi dem prioritet.

KR 055/08   Videreføring av Kirkens Familievern

Kirkerådets behandling:

Lars Erlend Kielland fremmet følgende forslag:

Pkt 1: Endre Kirkens Familievern til kirkelige familievernkontorer

Forslaget falt mot 3 stemmer.

Pkt. 3: Stryke "kirkelige"

Forslag til vedtak inkludert Kiellands forslag pkt. 3 ble vedtatt med 11 mot 1 stemme.

Pkt. 3 og 4 bytter rekkefølge.

KR-055/08 Vedtak:

1. Kirkerådet ser verdien og nødvendigheten av to spor innen familievernet, og vil arbeide for at Kirkens Familievern fortsatt kan bestå.
2. Kirkerådet henstiller til bispedømmerådene og Bispemøtet om et sterkt engasjement for Kirkens Familievern og om å bruke Kirkens Familievern som samarbeidspartner i saker som gjelder familiearbeid og familievern.
3. Kirkerådet vil arbeide i forhold til sentrale politikere med tanke på å sikre Kirkens Familievern større handlingsrom både lokalt og sentralt.
4. Kirkerådet henstiller til menighetene om å samarbeide med de lokale familievernkontorene og henviser til Plan for diakoni i Den norske kirke som grunnlagsdokument.

KR 056/08   Kirkemøtet 2008. Program og saksliste

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-056/08 Vedtak:

1. Kirkerådet vedtar den foreløpige programskissen for Kirkemøtet 2008 og ber sekretariatet arbeide videre med planleggingen av Kirkemøtet ut fra de føringer som fremkom i møtet.
2. Kirkerådet vedtar følgende saksliste for Kirkemøtet 2008:

KM 01/08   Innstilling fra protokollkomiteen

KM 02/08   Valg og oppnevninger

1. Valg av Kirkerådets leder 2009-2010
2. Valg av Mellomkirkelig råds leder 2009-2010
3. Valg av Samisk kirkeråds leder 2009-2010
4. Oppnevning av medlemmer til Det Norske Bibelselskaps representantskap 2009-2011
5. Nominasjon av Dnks kandidat til LVFs råd
6. Nominasjon av Dnks kandidat til KEKs sentralkomité
7. Nominasjon av delegater til LVFs generalforsamling
8. Nominasjon av delegater til KEKs generalforsamling
9. Supplerende valg av varamedlem til Mellomkirkelig råd
10. Supplerende oppnevning til Kirkens Nødhjelps representantskap

11. Oppnevning av medlem til Kirkenes Verdensråds sentralkomité for inneværende periode

- KM 03/08 Orienteringssaker
1. Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2008
  2. Protokoll fra Bispemøtet 2008
  3. Årsmelding for Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet 2007
  4. Årsmelding for Døvekirkenes fellestråd 2007
  5. Årsmelding for De sentralkirkelige råd 2007
  6. Kirken og den økonomiske globalisering (oppfølging 2008)
- KM 04/08 Evaluering av godkjenningsordning for personer uten cand.theol- grad
- KM 05/08 Bærekraft og skaperverk. Økumenisk prosjekt for endring av kirke og samfunn 2007-2017
- KM 06/08 Plan for kyrkjemusikk
- KM 07/08 Trosopplæringsreformen. Sluttrapport for forsøks- og utviklingsfasen 2004-2008
- KM 08/08 Visjonsdokument for Den norske kirke 2009-2014
- KM 09/08 Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar
- KM 10/08 St. meld. nr. 17 (2007-2008) Staten og Den norske kirke
- KM 11/08 Særskilte regler for de kirkelige valg 2009 (demokratireformen)
- KM 12/08 Høringsnotat - Ot.prop om endring av kirkeloven i forbindelse med demokratireformen
- KM 13/08 ”To kirker – én tro”. Samarbeidsavtale med Den Evangelisk Lutherske Frikirke

KR 057/08   Kirkemøtet 2008. Valg og oppnevninger

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-057/08 Vedtak:

Kirkerådet vedtar å legge de foreslåtte valgene frem for Kirkemøtet 2008.

KR 058/08

**Videreføring av Dnks samarbeidsorgan for
overgrepssaker**

Kirkerådets behandling:

Det ble foreslått følgende endring i pkt. 1, 5. bombepkt.: erstatte "likeverdig behandling" med "likebehandling".

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-058/08 Vedtak:

1. SRO videreføres som et nasjonalt råd for Den norske kirkes arbeid med overgrepssaker i en ny periode som evalueres etter tre år.
  - I denne perioden består SRO av en representant fra henholdsvis Bispemøtet, KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon, Kirkens Ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep, Kirkerådet, Fagetisk personalråd for overgrepssaker og en av bispedømmekontorenes personalsjefer samt fra to av de kristelige organisasjonene i Den norske kirke, der den ene er en av barne- og ungdomsorganisasjonene. Kirke- og kulturdepartementet vil kunne delta på ad-hocbasis.
  - Bispemøtet, KA og Kirkens Ressurscenter oppnevner selv sine representanter med vararepresentanter. Bispemøtet oppnevner dessuten en representant fra Fagetisk personalråd med vararepresentant.
  - Kirkerådet oppnevner administrativt de øvrige medlemmene samt leder for rådet.
  - Rådet har status som et kontakt- og koordineringsorgan. Det skal arbeide faglig med overgrepssaker og med å sikre at feltet får oppmerksomhet og fokus i kirken.
  - Rådet skal arbeide for å fremme profesjonalitet og fagetiske hensyn. Ut fra et helhetlig syn på virksomheten skal det nasjonale organet ha ansvar for å evaluere, samordne og videreutvikle kirkens innsats når det gjelder overgrepssaker. Rådet skal arbeide systemrettet og bidra til likebehandling.
  - I denne videreføringsperioden bør rådet primært ha fokus på å styrke kirkens kompetanse i forebygging og håndtering av saker der frivillig medarbeider i kirken anklages for seksuelle overgrep/grenseoverskridende atferd og arbeide for at det utarbeides retningslinjer for håndtering av slike saker.
  - Kirkerådet stiller sekretær til disposisjon for organet. I forbindelse med kurs og liknende betaler de ulike partene som er representert i organet sine egne utgifter, mens Kirkerådet påtar seg ansvar for å dekke utgifter til eksterne foredragsholdere.

2. Norges Kristne Råd anmodes om å bidra til at det etableres et norsk økumenisk nettverk for arbeid med overgrepssaker i tråd med forslaget som er lagt ved SRO's evalueringsrapport.

KR 059/08   Ny dåpsliturgi for Den norske kirke

Kirkerådets behandling 11.09.:

Lars Erlend Kielland fremmet følgende forslag:

- 1) Sløyfe "og opplæres" i spørsmål ved døpefonten, slik at det lyder: Vil dere at NN skal bli døpt i Faderens, Sønnens og Den Hellige Ånds navn til et liv i den kristne tro?

Forslaget ble vedtatt med 7 mot 6 stemmer.

- 2) Overskriften "Dåpshandling" flyttes til etter dåpssalmen, jf. NFGs forslag

- 3) Tillegg i vedtaket: NFGs forslag til ny dåpsliturgi gjøres tilgjengelig for menighetene og øvrige høringsinstanser.

Saken ble tatt opp til ny behandling og ny votering 12.09:

Kiellands forslag 2) og 3) ble enstemmig vedtatt.

Svein Malmbekk fremmet følgende forslag om lik verbform:

Spørsmål ved døpefonten skal lyde: Vil dere at NN skal bli døpt i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og bli opplært til et liv i den kristne tro?

Administrasjonens forslag til vedtak, inkludert Malmbekks forslag, ble vedtatt med 7 stemmer. Kiellands forslag 1) fikk 4 stemmer og falt.

Lars Erlend Kielland leverte følgende protokolltilførsel, med tilslutning fra Arne Backer Grønningsæter og Harald Nyeggen Sommer:

Vi mener spørsmålet ved døpefonten bør lyde: "*Vil dere at NN skal døpes i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn til et liv i den kristne tro?*", i tråd med Nemnd for Gudstjenesteliv sitt forslag.

Vedtaket som fikk flertall i Kirkerådets sak 59/08, hvor spørsmålet lyder: "*Vil dere at NN skal bli døpt i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og bli opplært til et liv i den kristne tro?*" nedtoner dåpens mysterium og svekker dåpens evangeliske karakter, og derved også dåpen som sakrament, i det dåpshandlingen på bakgrunn av spørsmålets ordlyd kan tolkes som ufullstendig inntil den døpte er tilstrekkelig opplært.

En slik svekkelse av dåpen som sakrament er svært alvorlig for en kirke hvor et overveldende flertall av de som døpes er spedbarn.

Jesu ord i Matteus 28 om å døpe og lære må sees som sidestilte oppdrag. Det ene kan dermed ikke settes som en betingelse for det andre. Vi kan derfor døpe uten å vite sikkert hvordan opplæringen vil bli, og likeledes lære opp i den kristne tro uten å vite sikkert om den opplærte velger å la seg døpe.

Ordene om foreldres, fadderens og kirkens forpliktelse til å gi den dømte opplæring til et liv i den kristne tro bør på bakgrunn av dette ikke forankres i spørsmålet ved døpefonten, som en slags forutsetning for dåpen, men må høre hjemme under dåpsliturgiens siste del, "Livet i dåpen", altså etter at dåpshandlingen har funnet sted.

Lars Erlend Kielland
Arne Grønningsæter
Harald Nyeggen Sommer

KR-059/08 Vedtak:

Kirkerådet tar forslag til ny dåpsliturgi til orientering og sender forslaget til høring fra 15.9.2008. NFGs forslag til ny dåpsliturgi gjøres tilgjengelig for menighetene og øvrige høringsinstanser.

KR 060/08   Godkjenning av nordsamiske liturgier

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-060/08 Vedtak:

Kirkerådet godkjenner nordsamisk versjon av 1978-liturgien for høymessen og kirkelige handlinger slik Samisk kirkeråd har vedtatt.

KR 061/08   Stortingsmelding nr. 17 (2007-2008) Staten og Den norske kirke

---

Administrasjonen foreslo følgende tillegg i pkt. 10: ... sett i lys av Stortingsmelding nr. 17 (2007-2008) og den politiske avtalen av 10. april 2008.

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-061/08 Vedtak:

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å vedta følgende uttalelse om Stortingsmelding nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke*:

1. Kirkemøtet ser den politiske avtalen av 10. april 2008 og Stortingsmelding nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke* som et viktig skritt i retning av en bred, framtidsrettet og varig løsning på forholdet mellom staten og Den norske kirke. Kirkemøtet er tilfreds med at samtlige politiske partier på Stortinget har forpliktet seg gjennom avtalen, og at Kirkerådet ble trukket inn i prosessen fram mot avtalen i en konstruktiv dialog med myndighetene og de politiske partier. Kirkemøtet er tilfreds med at Kirkemøtets synspunkter (sak KM 8/06) er tillagt vekt i Stortingsmeldingen.
2. Kirkemøtet vil peke på avtalens pkt 3 *Grunnlovsendringer* som et avgjørende gjennombrudd. Kirkemøtet vil framheve som særlig viktig at grunnlovsbestemmelsene som regulerer forholdet mellom staten og Den norske kirke ses i sammenheng, og at alle de politiske partier har forpliktet seg på disse grunnlovsendringene. Dette legger grunnlaget for at endringen av relasjonene mellom staten og Den norske kirke kan gjennomføres som en samlende løsning. De grunnlovsendringer som foreslås er langt på vei i overensstemmelse med Kirkemøtets standpunkter fra 2006 (sak KM 8/06) og 2007 (sak KM 8/07).
3. Kirkemøtet ser den politiske avtalen som et skritt i retning av større likebehandling av tros- og livssynssamfunn i Norge, og større respekt for tros- og livssynssamfunns egenart.
4. Kirkemøtet vil i eget vedtak legge til rette for en reform av kirkens valgordninger som ivaretar de forutsetninger som er lagt i avtalens pkt. 1. Kirkemøtet vil samtidig understreke at utformingen av kirkens demokratiske ordninger må være et ansvar for kirkens medlemmer og organer valgt på kirkelige premisser.
5. Kirkemøtet fastholder at Den norske kirke som en konsekvens av grunnlovsendringene må bli eget rettssubjekt, at arbeidsgiveransvaret for prester, proster og biskoper må overføres fra staten til kirken, og at den regionale og sentrale kirkelige administrasjonen ikke lenger bør være del av statsforvaltningen. Forholdet mellom kirke og kommune må også sees i lys av endringene i forholdet mellom kirke og stat. Kirkemøtet vil i denne sammenheng påpeke at avtalens pkt. 2 vil ha problematiske sider fra det tidspunkt grunnlovsparagrafene endres i 2012, og kirkelig statsråd avvikles.
6. Kirkemøtet er tilfreds med at Den norske kirke skal ha en særskilt forankring i Grunnloven. Den kirkelov som etter grunnlovsendringene skal regulere Den norske kirkes organisering og virksomhet, må være en kortfattet rammelov. Den

norske kirkes representative organer må ha den vesentlige ordningskompetanse i kirken. Offentlighet og åpenhet i kirkelig forvaltning må videreføres.

7. Kirkemøtet vil framheve behovet for utredning av framtidig finansieringsordning for Den norske kirke, og utredning av og forsøk med framtidig organisering av arbeidsgiveransvaret i Den norske kirke.
8. Kirkemøtet ber Kultur- og kirkedepartementet snarest mulig og i samarbeid med Kirkerådet utforme reviderte regler for nominasjon og rådgivende avstemning i forbindelse med utnevning av biskoper. Kirkemøtet forutsetter at de reviderte reglene bygger på ordningen vedtatt av Kirkemøtet 2007 (sak KM 9/07). Kirkemøtet ber også om at saksbehandlingsreglene ved utnevning av prost endres, slik at bispedømmerrådet får en rolle i prosessen.
9. Kirkemøtet forutsetter at Kirkerådet involveres i arbeidet med ny kirkelov fram mot 2012.
10. Kirkemøtet ber Kirkerådet arbeide videre med en kirkeordning i samsvar med linjene som er trukket opp i Kirkemøtets vedtak om *Grunnlovsforankring, kirkelov og kirkeordning for Den norske kirke* (sak KM 8/07), sett i lys av Stortingsmelding nr. 17 (2007-2008) og den politiske avtalen av 10. april 2008.

KR 062/08

**Forslag til medlemmer av styret for
Opplysningsvesenets fond 2009-2012**

Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

KR-062/08 Vedtak:

Kirkerådet foreslår Bjørg Tysdal Moe som medlem av OVF's styre i perioden 01.01.2009-31.12.2012. Som 2. vara foreslås Jahn-Oluf Skonnord.

Direktøren får fullmakt til å foreslå 1. vara.

KR 063/08

Eventuelt – Lansering av ny salmebok i 2010

Svein Malmbekk la frem forslag om tiltak i forbindelse med lanseringen av ny salmebok for Den norske kirke i 2010.

KR-063/08 Vedtak:

Forslaget oversendes administrasjonen.

Protokollen er godkjent av rådet 10. desember.

Protokoll Kirkerådet (KR)

09. og 14.11.2008, Quality Hotell Hafjell, Øyer

Til stede 9.11.:

Berit Hagen Agøy
Jorund Andersen
Nils-Tore Andersen
Petter N. Dille
Terje Fonk
Arne Backer Grønningsæter

Svein Arne Lindø
Svein Malmbekk
Kjersti T. Rogne
Olav Skjevesland
Harald Nyeggen Sommer
Sissel Vartdal

Til stede 14.11.:

Berit Hagen Agøy
Jorund Andersen
Nils-Tore Andersen
Petter N. Dille
Terje Fonk
Arne Backer Grønningsæter
Svein Arne Lindø
Svein Malmbekk

Ingunn Rinde
Kjersti T. Rogne
Jon Olav Ryen (vara for L.E Kielland)
Olav Skjevesland
Harald Nyeggen Sommer
Anne L. Tveter
Sissel Vartdal

Forfall uten vara:

Tore Johnsen
Lars Erlend Kielland (9.11.)
Johanne M. Ressem
Ingunn Rinde (9.11.)
Anne L. Tveter (9.11.)

Til stede fra sekretariatet:

Per Kristian Aschim
Per E. Dehlin
Lillian M. Dittmann
Vibeke Fjeld
Åge Haavik

Jens-Petter Johnsen
Øyvind Meling
Gerd Karin Røsæg
Jahn-Oluf Skonnord

Konsulentene var primært til stede under behandling av egne saker.

Sak KR 67/08 ble behandlet i møtet 14.11, de øvrige sakene i møtet 9.11.

Møtene ble ledet av Nils-Tore Andersen. Det var ingen merknader til innkallingen.

Saksliste

Saksnr.	Arkivsak	Sakstittel
064/08	08/161	Ny biskop i Bjørgvin. Kirkerådets uttalelse
065/08	08/278	KR 65/08 Orienteringssaker
066/08	08/200	Høringsfrist for gudstjenestereformen
067/08	08/222	Valg av Kirkerådets nestleder og Kirkerådets arbeidsutvalg 2009-2010
068/08	08/255	Opplysningsvesenets fond - uttalelse

KR 064/08   Ny biskop i Bjørgvin. Kirkerådets uttalelse

Saken ble behandlet i lukket møte.

KR-064/08 Vedtak:

Kirkerådet har avgitt uttalelse om utnevning av ny biskop i Bjørgvin som følger:

- Nr. 1: Halvor Nordhaug, 10 stemmer
- Nr. 2: Kjell Bertel Nyland, 9 stemmer
- Nr. 3: Kari Veiteberg, 6 stemmer

Dissenser:

- Nr. 1: Kjell Bertel Nyland, 1 stemme
- Nr. 2: Ivar Braut, 1 stemme, Ørnulf Elseth, 1 stemme
- Nr. 3: Ørnulf Elseth, 4 stemmer, Ivar Braut, 1 stemme

11 stemmer av 11 stemmeberettigede.

KR 065/08   Orienteringssaker

---

1. KM 12/08 *Demokratireformen i Den norske kirke. Forslag om endring i lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke. Høringsuttalelse*
2. *Informasjon angående regjeringens tilskudd til kultur og kirke, brev til bispedømmene, 04.11.08*
3. Orientering om endring i forslag til vedtak i sak KM 2.13/08 *Oppnevning av medlem til KV's sentralkomiteé for inneværende periode.*

KR-065/08 Vedtak:

Kirkerådet tar sakene til orientering.

Kirkerådets behandling

Olav Skjevesland fremmet forslag om utvidet høringsfrist til 31.12.09. Administrasjonen la frem forslag om utvidet høringsfrist til 15.09.09.

Skjeveslands forslag fikk 1 stemme og falt. Administrasjonens forslag fikk 10 stemmer.

KR-066/08 Vedtak:

1. Kirkerådet ser behovet for en forlenget høringsfrist for gudstjenestereformen og ber på denne bakgrunn om at Ny ordning for hovedgudstjeneste i Den norske kirke med salmebok og tekstbok fremmes som sak for Kirkemøtet i 2010.
2. Ny høringsfrist er 15.09.09.

Saken ble behandlet i lukket møte.

KR-067/08 Vedtak:

1. Kirkerådet velger som nestleder for perioden 01.01.09 – 31.12.10:

Anne L. Tveter

2. For samme periode velges et arbeidsutvalg bestående av:

Nils-Tore Andersen
Anne L. Tveter
Olav Skjevesland
Jorund Andersen
Arne Backer Grønningsæter

Varamedlem:
Kjersti T. Rogne

Saken ble behandlet i lukket møte.

KR-068/08 Vedtak:

1. Kirkerådet tar saken til orienteringen.
2. Kirkerådet vil videre gi følgende uttalelse til Stortinget:

Uttalelse til endringer i lov om Opplysningsvesenets fond – ny tomtefesteinstruks

Kirkemøtet behandlet forslaget til endringer i lov om Opplysningsvesenets fond i sak KM 12/07 og påpekte at forslaget til endringer i fondslovens § 5 var i strid med Grunnlovens § 106, og at det ikke forelå noen garanti for hvordan fondets bortfall av årlige festeinntekter og reduksjon av formuen skulle kompenseres.

Kirkerådet er nå kjent med at lovforslaget likevel er vedtatt av Stortinget, klart i strid med de anbefalinger som Kirkemøtet gav.

Kirkerådet er fortsatt av den oppfatning at endringene i fondslovens § 5 er i strid med Grunnlovens § 106 og finner det beklagelig at regjeringen ikke har gjort mer for å avklare Grunnlovsspørsmålet før lovforslaget ble fremmet for Stortinget.

Kirkerådet vil presisere at ordlyden i fondslovens § 5 før den siste endringen er en ren videreføring av § 48 i fondsloven fra 1821. Den opprinnelige bestemmelsen ble vedtatt for å sette de ytre grenser for hva avkastningen i fondet kunne brukes til. Dette skjedde kun få år etter at Grunnloven ble vedtatt. En utvidelse av dagens fondslovs § 5 som en nødvendighet for å hjemle en ny tomtefesteinstruks, vil derfor etter Kirkerådets mening være klart i strid med Grunnlovens § 106.

Kirkerådet viser til at det her er snakk om å gi bort en ikke ubetydelig del av fondets inntekter og samlede formue til helt andre formål enn det som er omtalt i Grunnlovens § 106. Kirkerådet må derfor forutsette at det tap som fondet nå vil bli utsatt for, blir erstattet krone for krone. Hvis ikke vil Opplysningsvesenets fond i årene fremover bli vesentlig svekket. Ved fremtidige endringer i relasjonene mellom kirke og stat vil det dermed kunne være lite igjen av frie midler til menighetsbyggende arbeid, i en fri folkekirke.

Kirkerådet mener derfor at det er viktig at denne saken får en rettslig avklaring slik at lovligheten av vedtaket kan bli prøvet av Høyesterett. Kirkerådet vil derfor uttale sin klare støtte til at KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon reiser søksmål i saken.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

KISP-medlemmene

Dato: 03.10.2008

Vår ref: 08/11-20 GLI

Deres ref:

Referat fra KISP 11. og 12. september 2008

Tilstede:

Raag Rolfsen (ikke sak 15), Ingar Nikolaisen Kuoljok, Daniela Rapisarda (ikke sak 9 og 10), Estrid Hessellund, Marit Skjeggestad, Guro Almås, Jens Aas Hansen, Wenche Fone, Stig Lægdene, Iver B Neumann, Inga Marja Steinfjell, Gard Lindseth (sekr.)

Fravær:

Harald Nyeggen Sommer, Kari Jordheim, Gwen Berge, Ragnhild Dybdahl, Knut Bjørnsen Teige

KISP 09/08: Godkjenning av innkalling og dagsorden

Vedtak:

KISP godkjenner innkallingen og dagsorden

KISP 10/08: utfordringer og muligheter i Nordområdene

Innledninger v/

- Professor og KISP-medlem Iver B. Neumann snakket om Regjeringens Nordområdesatsing – med bakgrunn i egen forskning om tematikken.
- Førsteamanuensis Gunnhild Hoogensen v/ Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Tromsø, snakket om klimaspørsmålet i lys av sikkerhetspolitiske utfordringer i nord.
- Plan- og nærings sjef Jan Einar Reiersen fra Tromsø kommune snakket om hvordan kommunen ser på utviklingen og mulighetene.

Vedtak:

KISP takker for innledningene og diskusjonen.

KISP 11/08: Kirken og miljøet – i et ekklesiologisk perspektiv

Innledning v/ Gard Lindseth

Vedtak

1. KISP stadfester at miljøutfordringene er en helt sentral del av kirkens liv og virke, og KISP ser at dette engasjementet må få politiske konsekvenser.

2. KISP ønsker at det kirkelig politiske engasjementet fremover må konsentrere seg om følgende to ting:

- å sette klima - og miljøspørsmål på dagsorden foran og under Stortingsvalget 2009
- å bidra til å sikre en internasjonal, forpliktende klimaavtale ved klimatoppmøtet i København høsten 2008.

KISP 12/08: Kirken og den økonomiske globaliseringen – med blikk på FNs toppnivå møte om Finansiering for Utvikling (FFD)

Vedtak

1. KISP slutter seg til SLUG, Changemaker og KN sin kampanje på illegitim gjeld og ansvarlig finansiering.
2. KISP vedtar uttalelsen ”Norge bør gripe sjansen i Doha!” (se tekst nedenfor).
3. KISP ønsker at uttalelsen sendes over til Klassekampen og Vårt Land

Norge bør gripe sjansen i Doha!

Den norske kirke fattet et historisk vedtak på sitt Kirkemøte 2007 om økonomisk globalisering og om etiske utfordringer på det makroøkonomiske plan. Når Den norske kirke løftet dette temaet opp til Kirkemøtet, var det for å vise solidaritet med kirker og mennesker over hele verden som opplever at dagens globale utvikling er dypt urettferdig. Kirkemøtet erkjente at vi har sviktet i vår oppgave med å forvalte jordens ressurser til beste for alle mennesker. Spørsmålet om global rettferd treffer kirken i kjernen av dens liv og budskap. En av kirkens oppgaver er å være til stede for de svakeste stilte og de som lider. Kirken ser dette engasjementet som et forsvar for menneskeverdet.

Det er på denne bakgrunn Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP) under Mellomkirkelig råd engasjerer seg i FNs toppmøte i Doha, Qatar 29.11 – 3.12 i år om Finansiering for utvikling (FFD). Møtet er en oppfølging av konferansen som ble holdt i Monterrey i Mexico i 2002 og som førte til den såkalte Monterrey-konsensusen. I dokumentet fra dette møtet, som ble støttet av mer enn 50 statsledere, ble det foreslått et nytt partnerskap mellom rike og fattige land. I tillegg til økt bistand gikk dokumentet inn for friere handel, gjeldslettelse og større private investeringer. Utviklingslandene måtte på sin side forplikte seg til demokrati og åpne markeder.

Når en møtes på nytt, 6 år etter Monterrey-møtet, er det under erkjennelsen av at det er et betydelig gap mellom dagens situasjon og den etablerte konsensus fra 2002. Samtidig melder nye utfordringer seg med full tyngde – stigende olje- og matvarepriser, uro i finansmarkedene og ikke minst finansiering av klimatilpasninger. Det er helt klar at veien fremover mot en ny konsensus om finansiering av verdens utviklingsmål blir krevende, men Norge spiller en viktig rolle i dette arbeidet – da det er Norge og Egypt som har fått i oppdrag å tilrettelegge for en ny konsensus. Oppgaven blir imidlertid ikke enklere med de norske ambisjonene om å få med et nytt konsensusmål om finansiering til kvinners rettigheter og likestilling, samt nye innovative finansieringsmekanismer og tiltak mot kapitalflukt fra fattige land.

Doha-møtet er en ny anledning til å forsøke å rette opp noen av de grove ulikhetene og urettferdighetene i verden. Møtet har blitt enda viktigere etter at WTO-forhandlingene brøt sammen i juli i år, hvor en mistet en anledning til å finne frem til ordninger som

skulle sikre utviklingslandene bedre vilkår i den internasjonale handelen. KISP vil derfor oppfordre Norge, som tilrettelegger for prosessen, til å gripe den sjansen som Doha-møtet nå gir til å fremme global solidaritet og en mer rettferdig økonomisk fordeling. Vi ber norske myndigheter om i særlig grad å prioritere følgende mål og tematikk i tiden frem til og under selve Doha-møtet:

- Den ulovlige kapitalflukten fra fattige land som følge av korrupsjon og skatteunndragelse må ta slutt: Smutthullene i reguleringen av multinasjonale selskaper må tettes, og en må få en bukt med skatteparadisene.
- Nye finansielle overføringer til de fattige land må komme som *et tillegg* til allerede vedtatte mål for utviklingshjelp, og slike overføringer må sees i lys av arbeidet for å redusere klimautslippene og å tilpasse seg til klimaendringene.
- Likestillingsperspektivet må integreres i finansiering for utvikling, slik at kvinner i like stor grad som menn tjener på utviklingen.
- Få på plass en arbeidsgruppe i FN som kan arbeide for internasjonale regler for ansvarlig utlån og sletting av illegitim gjeld.

Uttalelse vedtatt på Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP) under Mellomkirkelig råd for Den norske kirke sitt møte 11. og 12. september 2008

13/9 Orienteringssaker

Det ble orientert om følgende saker:

1. Protokoll fra møte i KUIs prosjektkomite 25. februar 2008
2. Protokoll fra KUIs prosjektkomite 9. mai 2008
3. Fagdag – Internasjonale spørsmål i kirkelig utdanning 9.oktober 2008 (invitasjon)
4. Referat fra møte i MRU 10. mars 2008
5. Referat fra møte i MRU 13. mai 2008
6. Uttalelse angående situasjonen i Zimbabwe fra MKR AU 17.06.2008
7. Forslag til uttalelse fra Mellomkirkelig råd om Norsk engasjement i Afghanistan
8. "Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar". Sak til Kirkerådet og Mellomkirkelig råd på deres septembermøte. Saken skal endelig behandles på Kirkemøtet i november 2008.
9. "Prosess - MKR som høringsinstans i Gudstjenestereformen". Sak til MKR på septembermøtet i rådet.
10. Konferanse; "Global oppvarming som etisk dilemma". På Svalbard 4-7 september 2008. Konferansen ble arrangert av Svalbard Kirke, Kirkelig utdanningssenter i nord (KUN), og Universitetssenteret på Svalbard (Unis).

Vedtak

1. KISP tar orienteringen til etterretning
2. I saken om Gudstjenestereformen, velger KISP Raag Rolfsen til å sitte i Mellomkirkelig råd sin arbeidsgruppe. KISP påpeker imidlertid at det må skje en bearbeiding og prioritering av materialet før dette sendes ut til arbeidsgruppen.

KISP 14/08: Økumenisk kirkesamarbeid i Nordområdene

Innledning v/ Biskop i Nord-Hålogaland Per Oskar Kjølaas (leder for SKKB) og styremedlem i rådet, Jan Birkenlund.

Vedtak

1. KISP takker for innledningen og samtalen.

2. KISP er imponert over det arbeidet SKKB driver og ser at det i dagens uklare politisk forhold mellom Russland og Vesten er viktig å ta vare på de relasjonene vi har kirkelig, folkelig og politisk. KISP ser at folk til folk samarbeid, som SKKB er et eksempel på, er en utmerket måte å gjøre dette på.

KISP 15/08: Urfolk i det sirkumpolare området – utfordringer og muligheter

Dag 2 på KISP fant sted på Samisk senter v/ Universitetet i Tromsø. Samisk senter laget et program som inneholdt følgende temaer/innledninger

- Velkommen og innledning om Senter for samiske studier. v/ Administrativ leder Else-Grete Broderstad, Senter for samiske studier,
- Urfolk i det sirkumpolare området – en kort introduksjon. v/ post.doc. Johnny-Leo Jernsletten, Senter for samiske studier
- Olje, gass og reindrift i Nordvest-Russland – muligheter eller ulykke? v/ post.doc Johnny-Leo Jernsletten, Senter for samiske studier
- Folkerettslige føringer; Finnmarkslov og samerett v/ dr. polit. Else-Grete Broderstad, Senter for samiske studier, UiTø
- Urfolk, natur, tro og spiritualitet. v/ førstelektor Jorunn Jernsletten, KUN

Til slutt i programmet holdt Gard Lindseth v/ KISP en innledning om arbeidet som er gjort med Aracruz-saken fra Den norske kirkes side.

Vedtak

1. KISP takker Samisk senter for seminaret og innledningene.
2. KISP ber om at Mellomkirkelig råd sender et brev til Etikkrådet med fornyet krav om at Pensjonsfondet må trekke ut sine investeringer fra Aracruz.

KISP 16/08: KISP sitt høringssvar til revideringen av de etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond – Utland

Vedtak

1. KISP vedtar følgende høringssvar i forbindelse med høringen om evalueringen av de etiske retningslinjene for Statens Pensjonsfond:

Kirkerådet for Den norske kirke ønsker å uttrykke anerkjennelse for den brede prosessen Finansdepartementet gjennomfører i forbindelse med revideringen av de etiske retningslinjene for Statens petroleumsfond (Statens pensjonsfond – Utland, heretter "Petroleumsfondet"). Petroleumsfondet forvalter store midler, også i internasjonal sammenheng, og de etiske retningslinjene for denne forvaltningen har store konsekvenser for mennesker i alle deler av verden. Det er derfor viktig å aktivere aktører ut over de politiske partiene og det representative demokratiet i arbeidet med måten disse midlene forvaltes på.

I 2007 vedtok kirkemøtet (det høyeste organ i Den norske kirke) uttalelsen "Økonomisk globalisering som utfordring til kirkene." I denne uttalelsen sies følgende: "Vi har som et av verdens rikeste land og med vår store petroleumsformue muligheter og et særlig moralsk ansvar til å bidra til en mer rettferdig verden. Vi ber norske myndigheter ... om å utvikle Petroleumsfondet i en slik retning at det i større grad kan komme de fattigste i verden til gode."

I lys av dette er det skuffende at høringsnotatet entydig legger nåværende ytre rammebetingelser til grunn for forvaltningen av fondet. Det innledende kapitlet legger kun en påstått politisk enighet og økonomisk teori til grunn for forvaltningen av fondet (en teori vi ser skyggesidene av i dagens globale finansielle situasjon). Helt overordnet slås det fast at "det er bred politisk enighet om at fondet skal forvaltes med sikte på å oppnå høyest mulig avkastning" (side 6). Etter Kirkerådets syn gjør dette at diskusjonene som følger i de påfølgende kapitlene om de etiske retningslinjene står i fare for å fungere kun som sikring mot de mest etisk uheldige utslagene av en markedsorientert økonomisk tilnærming. I verste fall blir de etiske retningslinjene kun en ferniss for å skjule de strukturelle skadevirkningene av et mer grunnleggende ønske om mest mulig finansiell avkastning.

Kirkerådet ønsker derfor primært at prosessen rundt revidering av de etiske retningslinjene for Petroleumsfondet utnyttes til vurdering og utforskning av nye modeller for forvaltning av petroleumsformuen. Disse modellene bør ta hensyn til at denne formuen har kommet Norge i hende gjennom utvinning av fossilt brennstoff som er skadelig både for miljø og klima, og som på grunn av høye petroleumspriser har skadet allerede sårbare økonomier i sør.

Gitt at konklusjonen på dette skulle være at den overordnede tilnærmingen fortsatt vil være spekulasjon i verdens finansmarkeder, ber Kirkerådet regjeringen om å vektlegge følgende etiske hensyn i sine investeringer:

- videreføre og styrke satsingen på eierskapsutøvelse
- dagens prinsipper for uttrekk fra selskaper videreføres
- muligheten for uttrekk fra selskaper styrkes der eierskapsutøvelsen ikke har praktisk virkning
- en betydelig andel av investeringene rettes mot positiv filtrering på fornybar energi og relevant klimateknologi samt utviklingsfremmede prosjekter i fattige land
- man unnlater å investere i selskaper som opererer i skatteparadis og investerer i såkalte "hedge-funds"

DEN NORSKE KIRKE

Den norske kirkes nord/sør-informasjon(KUI)

Dato: 07.10.2008

Vår ref: 05/419-30 HHE

Deres ref:

KUI, KISP, MKR

Protokoll fra møte i KUIs prosjektkomité mandag 22.september 2008 kl. 11.00-16.00

Sted: Kirkens hus, Rådhusgt.1-3, Oslo – møtelokale Nidaros

Til stede:

Kari Jordheim (leder), Jan Bjarne Sødal, Ketil Michelsen, Tor Kjetil Edland, Sigmund Gulliksrud, Toril Rusås, Camilla Sandbakken, Kristine Hofseth Hovland, Estrid Hessellund (sekr)

Forfall: Britt Arnhild Lindland, Heidi Bye, Maria Pilar Ambro

Åpningsrefleksjon v. Sigmund Gulliksrud

Sak 22/2008: Godkjenning av saksliste og protokoll fra siste møte 9.mai 2008

Vedtak: Protokoll fra møte 9.5.2008 og dagens saksliste ble godkjent

Sak 23/2008: Orienteringssaker

- a) *Arr. og lokalbesøk:* Nordstrand 25.5., Rødtved 1.6. Daglig leder orienterte om planlegging og gjennomføring av fine lokale gudstjenester med Skaperverks- og Syng håp-tematikk. På vent: verksted og gudstjeneste i Hå 25.-26.10; Grefsen 9.11.
- b) *Konferanse om Fairtrade og etisk handel i Sauda 27.-29.8.* Daglig leder refererte fra konferansen. Flere og flere kommuner velger å bli Fairtrade-kommuner. Viktig at kirken lokalt er med i styringsgruppen, når en kommune arbeider for å bli Fairtrade-kommune.
- c) *Miljø-etikkonferanse Svalbard 4.-7.9.* Daglig leder refererte fra konferansen som samlet folk fra både kirke, forskning og næringsliv. Basis skapt for nyttige allianser videre.
- d) *MKR-møte, Hamar, 8.-9.9.* Under arbeid med virksomhetsplan 2009 var også KUIs prioriterte delmål til drøfting (sak MKR 57/08). Se videre vedlagte protokoll fra møtet.
- e) *KISP-møte, Tromsø, 11.-12.9.* Lærerikt møte med bl.a. opplegg om økumenisk samarbeid mellom kristne kirker i Barentsregionen og en fagdag på Senter for samiske studier, Universitetet i Tromsø.
- f) *Trosopplæringskonferanse 22.10., Lillestrøm:* KUI medvirker med egen stand.
- g) *Stiftsdager Hamar 19.-20.11.:* KUI har blitt tilbudt stand og vil delta.

Sak 24/2008: KUI / Norad.

- a) *Årsrapport og regnskap 2007* godkjent av Norad. Brev var vedlagt innkallingen.
- b) *Kurs i Resultater og resultatrapportering, Norad, 4.9.* I Estrids fravær deltok

Svein M. Køhn fra Kirkerådets administrasjonsavdeling pva KUI.
Det legges opp til nye rapporteringsrutiner, basert på Result Based Management, der "brukereffekter" (outcome) med økt kunnskap og endret atferd er viktige indikatorer.

Som følge av Norads nye resultatfokus krever Norad at alle RORG'er skal sende inn en midtveisrapport 2009, sammen med den ordinære årsrapport (innen utgangen av mai). I denne rapporten skal det være fokus på hvilke resultater som er oppnådd etter at vi er midtveis i rammeavtaleperioden. Midtveisrapporten vil være et viktig grundokument for Norad dersom organisasjonen vil søke om ny rammeavtale for neste periode (2011-2014).

Etter KUIs møte har det kommet melding fra Norad om at alle RORG'er skal sende inn sine mål og forventede resultater (det som skal ligge til grunn for midtveisrapporten neste år) innen 1.november 2008.

c) *Virksomhetsplan og budsjett 2009* – utkast var vedlagt innkallingen sammen med KUIs informasjonsstrategi 2007-2010, grunnlaget for vår nåværende rammeavtale. Komiteen ble utfordret til å tenke nytt og kreativt i forhold til KUIs rolle og aktiviteter neste år.

Vedtak: KUIs prosjektkomiteé vedtar virksomhetsplan og budsjett for 2009 med de bemerkninger som framkom i møtet. Den endelige plan oversendes MKR for godkjenning på neste møte.

På KUIs 1.møte 2009 settes Evaluering/resultatrapportering opp som egen sak.

Sak 25/2008: Årets prosjekter og fremdrift

2.1. Globalt gudstjenesteliv:

- Nord/sør-søndagen (sø 19.10.). Materiell "Håpsgudstjeneste" er utarbeidet i samarbeid med Blå kors /TV-aksjonen. Opplegget på BM og NN er lagt ut på nettet.
- Verdens aidsdag (1.12.). Materiell til solidaritetsgudstjeneste "Ta ansvar – vis lederskap" er oversatt fra Ecumenical Advocacy Alliance og bearbeidet til norsk. Opplegget på BM og NN er lagt ut på nettet, både hos Norges Kristne Råd og KUI/Dnk.
- Liturgiske andakter med relasjon til Økonomisk rettferdighet er utarbeidet og legges ut på www.kui.no i begynnelsen av oktober.
- KUI-representant i MKRs høringsgruppe om gudstjenestereformen. Kari Jordheim er oppnevnt til høringsgruppen. Komiteen ønsker å drøfte saken eksplisitt, så novembermøtet (17.11.) utvides og gudstjenestereform/høring settes opp som egen sak.
- Skaperverkets dag 2009. Sigmund Gulliksrud ønsket en markering av Skaperverkets dag lokalt som ikke bare handler om gudstjeneste, men samhandling med lokalmiljøet omkring et spesifikt tema, evt. kampanje. 2009 vil det bli satt fokus på klima, både i forbindelse med KNs fasteaksjon, Norges Kristne Råds store konferanse "Tro til forandring" 21.-14.5. og kirkelige forberedelser til klimatoppmøtet i København des. – Temaet tas opp som sak på neste KUI-møte.

2.2. Vennsaksarbeid, dialog og kulturmøter

- Syng håp - kulturprosjekt Asia, 16.-21.9. 2008. Turné med thailandske Ruth og Inchai Srisuwan (asiatisk kirkemusikk) + Peter og Betty Arendt, Danmark. Daglig leder informerte om årets kultursatsing med verksteder, fellessamlinger og gudstjenester i Ås, Hønefoss (økumenisk), Kirkens hus og IKO, Oslo, Bodø

(Rønvik kirke og Bodø domkirke), og Grua menighet/kirke, Hadeland. Brukte Asia-stoff fra Syng håp + 6 nye sanger fra Asia som vi bearbeidet og oversatte til norsk i forkant av prosjektet (herav to til bruk på KEKs generalforsamling 2009). Rapport vil komme.

- Veiledningshefte for vennskapsmenigheter. Daglig leder redegjorde muntlig for status. Skrivearbeidet er forsinket, men forventes ferdigstilt innen årets utgang, evt. primo januar 2009. Tunsberg bispedømme (v/misjonskonsulent Knut Edvard Larsen, som er med i redaksjonsgruppa) bes ta hånd om lay-out, trykking og regnskapsføring.
- Vennskapskonferanse 2009: Agder og Telemark bispedømme spørres om de vil samarbeide om og være vertskap for neste regionale vennskapskonferanse (i samarbeid med KUI/MKR, SMM, Global info, KN). Foreslått tidspunkt: juni 2009.

2.3. Miljø, forbruk og rettferd.

- Bærekraft og skaperverk. Sakspapir til KR/MKR's septembermøter var vedlagt innkallingen. Guro Almaas er ansatt som prosjektkoordinator i Kirkerådet fra 27.10. Prosjektet heter nå "Bærekraft og skaperverk. Økumenisk prosjekt for endring av kirke og samfunn 2007-2017." Saken fremmes og behandles på Kirkemøtet 2008 (10.-15.11.) Oppfølging i forhold til lokalmenigheter er på KUIs virksomhetsplan for 2009.
- Nettbasert studieopplegg om kirke, klima og miljø (KUI/MKR/KR i samarbeid med Presteforeningen). Daglig leder, som er med i arbeidsgruppen, orienterte om temaer og fremdrift for www.klimakirken.no Lanseres før eller etter nyttår.
- "Tro til forandring": Norges Kristne Råd avholder landsdekkende konferanse 21.-24.5.2009 (Kr. Himmelfartshelgen). Se www.norgeskristnerad.no ; Kristine er med i hovedkomiteen, Estrid er med i gudstjenestekomiteen.
- Fairtrade/Max Havelaar: se sak 23/2008 (Fairtrade-konferanse i Sauda)
- Miljø/etikk-konferanse på Svalbard 4.-7.9. (Global oppvarming som etisk dilemma): se sak 23/2008
- Nasjonal strategikonferanse 6.-7. nov 2008 for resursgruppene i bispedømmene + organisasjonene: er under planlegging. Første dag kombineres med lansering av Kirkens Nødhjelps teologiske hefte om klima med den engelske teologen Paula Clifford som gjest. Program sendes ut 30.9. (se vedlegg).
- Artikler: Daglig leder viste til artikler (KUI-bidrag) i Praktisk kirkelig årbok 2008 (KUN), Ung Teologi (MF), Agenda 3:16 (Normisjon)
- Grønn kirkebok: Borg og Hamar bispedømmer ønsker å kjøpe til alle menigheter; Kirkens Nødhjelp har inngått avtale med IKO om lansering og "god pris" i forbindelse med fasteaksjonen 2009.
Antall trykte ex. i 1.opplagg: 2000; rest ved utgangen av august 2008: 686 bøker - iflg Kåre Stige, IKO Forlag.

2.4. Kunnskap og kirkelig refleksjon om Nord/Sør-spørsmål:

Hiv&aids:

- Internasjonal hiv&aids-konferanse Mexico aug 2008. Rapport fra Britt-Arnild Lindland var vedlagt innkallingen. Jan Bjarne Sødal, som deltok fra NKR, refererte fra både den økumeniske for-konferansen og hovedkonferansen. Viktig at både forskning, helse og kirke samarbeider om disse temaer. Neste konferanse vil bli i Wien 2010.
- Norsk/nordisk Training of Trainers seminar i Nidaros 29.-30.9.08. På grunn av for dårlig påmelding er seminaret utsatt til 20.-21.april 2009. Det jobbes videre i planleggingsgruppen med rekruttering av "formidlere", mer målrettet inn mot

ungdoms- og diakonirådgivere på bispedømmekontorene og prester/kirkeledere generelt.

- Nordisk "Teologi og hiv"-møte ble avholdt i Helsinki 29.-30.5. Jan Bjarne og Estrid deltok. En norsk kirkelig ressursgruppe på "Teologi og hiv" er under etablering i regi av Norges Kristne Råd.
- Norden-Foccisa core group. Møte vil finne stede i forkant av og på AACC-generalforsamling i Maputo, Mosambik, 3.-12.12.2008.
Det legges opp til et norsk kirkelederbesøk (biskop Ingeborg Midttømme og styreleder i NKR Svein Veland) i Malawi og Mosambik omkring Verdens Aidsdag. Jan Bjarne, Kristine og Estrid arrangerer/leder/deltar.
Ellers møtes alle hiv-koordinatorerne i de 11 FOCCISA-landene og deltar på generalforsamlingen, der hiv&aids er et av 7 hovedtemaer.
- Verdens aidsdag (VAD) Norge (1.des). Samarbeidstiltak (Helseutvalget, Kirkens Bymisjon/Aksept, KN, NKR, KUI o.a.) er på gang for å arrangere VAD i Oslo.
KUI forsøker som siste år å innhente informasjon fra diakonirådgiverne og KNs regionskonsulenter om arrangement i de større byer og lage en "kirkelig VAD-kalender".

2.5. Prosjektstøtte: se sak 26 /2008

2.6: Nettsidene: se sak 28

Øyvind Eliassen vil legge ut link til KUI på Aschehoug sitt nettsted i Religion og etikk for vg.skole: Tro og tanke (kap 12). Han vil også bruke bruke Grønn kirkebok som illustrasjon til en oppgave om kristent natursyn.

Vi takker Øyvind for hans forsatte engasjement for KUI !

Det kan være en idé å kontakte andre lærebokforlag og høre om der er interessert i samme opplegg.

2.7. Kompetanseheving og nettverk :

RORG-seminar vil bli avholdt 30.-31.10. på Voksenåsen
Estrid planlegger å søke studiepermisjon januar 2010.

Sak 26/2008: Søknader om prosjektstøtte

a) Søknad fra Kirkens Nødhjelp om støtte til regionale klimaseminarer

Vedtak:

Det bevilges kr. 10.000, - til prosjektet under henvisning til KUIs retningslinjer for tildeling av informasjonsstøtte og virksomhetsplan 2008 (2.3. Miljø, forbruk og rettferd). I forbindelse med rapporten bes om en presisering av programmet for seminarene.

Info fra Sigmund: I Bodø ønsker ressursgruppen for miljø, forbruk og rettferd å følge opp seminaret med henblikk på videre oppfølging i menighetssammenheng. En god idé til andre bispedømmer også!

b) Søknad fra Lørenskog menighet om støtte til Mali-prosjekt.

Vedtak:

Det bevilges kr. 10.000, - til prosjektet under henvisning til KUIs retningslinjer for

tildeling av informasjonsstøtte og virksomhetsplan 2008 (2.2. Vennskapsarbeid, dialog og kulturmøter). I forbindelse med rapporten bes om kopi av film o.a. informasjonsmateriell.

c) Søknad fra Vennskapsgruppa Moss-Aguacatan om støtte til prosjekt "Mangfold i hverdagen i Moss og i Aguacatan"

Vedtak:

Det bevilges kr. 10.000, - til prosjektet under henvisning til KUIs retningslinjer for tildeling av informasjonsstøtte og virksomhetsplan 2008 (2.2. Vennskapsarbeid, dialog og kulturmøter).

Det forutsettes at beløpet anvendes til informasjonsarbeid, og i forbindelse med rapporten ønskes dokumentasjon i form av ressurshefte, film e.a. som elevene utarbeider.

c) Søknad fra Lia Gård retreatsenter om støtte til inspirasjonshelg "Med alt på jord er vi forbundet, Guds barn –jordens barn"

Vedtak:

Det bevilges kr. 5.000 til inspirasjonsseminaret for retreatbevegelsen under henvisning til KUIs retningslinjer for tildeling av informasjonsstøtte og virksomhetsplan 2008 (2.3. Miljø, forbruk og rettferd; 2.1. Globalt gudstjenesteliv).

d) Søknad fra Ungdomsrådet i Nidaros bispedømme om støtte til U-RAST - et seminar ("rasteplass") for ungdom i Nidaros

Vedtak:

Det bevilges kr. 10.000, - til prosjektet under henvisning til KUIs retningslinjer for tildeling av informasjonsstøtte og virksomhetsplan 2008 (2.3. Miljø, forbruk og rettferd; 2.4. Kunnskap og kirkelig refleksjon om nord/sør-forhold). I forbindelse med rapporten bes om en presisering av programmet for seminaret.

Sak 27/2008: Fagdag 2008 om internasjonale spørsmål i kirkelig utdanning, 9.oktober 2008 – med Dr. Agnes Aboum

Estrid orienterte om status. Ved fristens utløp 22.9. var det ca 10 påmeldte. (Pr 30.9. er deltakerlisten på 30, med god representasjon fra de tre teologiske fakulteter, færre fra de diakonale utdanningsinstitusjoner).

Dagen er en viktig oppfølging av Kirkemøte-saken 2007 om "Kirken og den økonomiske globaliseringen". KISPs bakgrunnsdokument sendes som lovet til påmeldte deltakere.

Sak 28/2008: Positiv som digitalt prosjekt

Oppfølging av sak 19/2008 (siste møte). Innhentning av erfaringer andre steder: Camilla (KN) kunne melde at KNs digitalisering i sitt trosopplæringsprosjekt om religionsdialog ikke er lansert ennå, så det foreligger ingen erfaringer. Sigmund meldte at det var vanskelig å finne digitale erfaringer fra andre trosopplæringsprosjekter. Komiteen drøftet nettbasert tilnærming bredt, og kom med flg. forslag:

- ikke på nåværende tidspunkt å satse på så stort et prosjekt som Øyvind Eliassens utkast til "Positiv som digitalt prosjekt" (med kostnader opp mot 1 million)
- å få koplet www.kui.no opp mot Trosopplæringsens nettsider www.storstavalt.no

- å legge inn en fane på nettsidens venstreside med "skoleressurser"
- å legge inn en fane på nettsidens venstreside med "trosopplæring"

Det ble understreket at vi ikke får tak i ungdom ved å lage en fancy nettside. Må heller (fortsett) satse på konfirmantledere, kateketer, ungdomsledere. Innholdet i KUIs rubrikk om trosopplæring bør prioritere konfirmantfasen og 15-18-års fasen – med vekt på internasjonale spørsmål.

KUIs prosjektkomite ønsker å følge prosessen og gi innspill til ny Plan for trosopplæring, når den kommer til høring i 2009.

Sak 29/2008: Viktige fokus-felt fra komiteens medlemmer

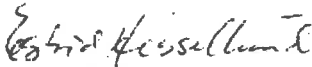
Tor Kjetil Edland fortalte kort om noe av arbeidet på SMR - Senter for Menneskerettigheter, UiO. Sentret er et forsknings- og prosjektforvaltningsinstitutt.

Sak 30/2008: Eventuelt og neste møte

- Britt Arnhild hadde meldt inn en sak: spørsmål om mulig KUI-støtte til menigheter som må betale for konsulent tjenester f.ex fra Grønn hverdag til Grønn-menighet-tiltak.
Komiteen mener at alle menigheter er velkomne til å søke KUI, også om mindre beløp. Beløp opp til kr. 2000,- kan bevilges av KUI/AU uten om de ordinære 4 møter i året.
Bispedømmekontorene bør minnes om KUI og muligheten til å søke støtte, slik at man kan spre denne informasjonen. Det må også tas kontakt til Kateketforeningen (ny generalsekretær Harald Skarsaune) og be dem legge ut informasjon om KUI.
- Neste møte: Mandag 17. november kl. 12-18 + middag

Med vennlig hilsen

Kari Jordheim /sign/
Leder av KUIs prosjektkomite

Estrid Hessellund
prosjektleder KUI

DEN NORSKE KIRKE

Den norske kirkes nord/sør-informasjon(KUI)

MKR, KISP KUIs prosjektkomité

Dato: 25.11.2008

Vår ref: 05/419-32 EHE

Deres ref:

Protokoll fra møte i KUIs prosjektkomité 17. november 2008 kl. 12-18.00 + middag

Sted: Kirkens hus, Rådhusgt.1-3, Oslo – møtelokale Borg

Til stede:

Kari Jordheim (leder), Britt Arnhild Lindland, Heidi Bye, Tor Kjetil Edland, Sigmund Gulliksrud, Toril Rusås, Camilla Sandbakken, Kristine Hofseth Hovland, Ellen Hestnes Ribeiro, Estrid Hesselund (sekr)

Forfall:

Jan Bjarne Sødal, Ketil Michelsen

Velkomst – spesielt til nytt medlem fra KFUK-KFUM Global: Ellen Hestnes Ribeiro

Åpning v. Estrid Hesselund

Sak 31/2008: Godkjenning av saksliste og protokoll fra siste møte 22.september 2008

Vedtak: Protokoll fra møte 22.9.2008 og dagens saksliste ble godkjent

Sak 32/2008: Orienteringssaker

a) Arr. og lokalbesøk:

Hå (Jæren prosti) 25.-26.10: Syng håp-verksted og solidaritetsgudstjeneste i idrettshall med 400 mennesker.

Lilleborg 12.10.: gudstjeneste i forbindelse med 10 års Vennskapsjubileum og besøk fra Sudan.

Hamar bispedømme 19.-20.11.: Stiftsdager med skaperverksperspektiv "Jorden er en vev uten sømmer som ingen har rett til å rive i stykker". Prester, diakoner, kateketer - utdeling av Grønn kirkebok til alle. KUI stand.

b) Trosopplæringskonferansen 22.10. Lillestrøm: KUI deltok med stand.

c) Kirkemøtet Øyer 10.-15.11.: se sak 35 - 2.3.

d) Malawi-Mosambik 28.11.-9.12.: se sak 35 - 2.4.

e) Inspirasjonshelg for retreatbevegelsen, Lia gård 9.-11.1.2009 (Guds barn – jordens barn): Sindre og Estrid medvirker, i tillegg til Finn Wagle og Tore Laugerud

f) Distriktskontakt-samling, Kirkens Nødhjelp, 16.-18.1.2009: KUI deltar med stand og medvirking ved gudstjenesten o.a..

- g) *Fasteaksjonen 2009 og fasteaksjonsmateriell*: Heidi informerte om KNs to-årige klimasatsning og delte ut mye og verdifullt materiell.

Sak 33/2008: KUI / Norad

- a) *Virksomhetsplan og budsjett 2009*: Endelig plan ble sendt til Norad innen 1.10. samt til komiteens medlemmer pr. e.mail. Forventet svar febr/mars 2009.
- b) *Forberedelse av midtveisrapport til Norad mai 2009*: Notat ble sendt inn innen 1.11. – og til komiteens medlemmer som vedlegg til innkallingen. Ingen respons så langt fra Norad. Vi forventer en mal for midtveisrapporten på nyåret.
- c) *Evaluering/resultatrapportering* settes opp som sak på første KUI møte 2009.

Sak 34/2008: Gudstjenestereformen – 1. runde (høringsinnspill og prosess)

Behandling av Gudstjenestereformen er utsatt til KM 2010 (i st f 2009), og dermed er høringsfristen utvidet til 15.9.2009. Kari Jordheim er vår representant i MKRs høringsgruppe.

Sindre Eides artikkel fra "Prismet nr 1/2008 "Gudstjeneste som menighetens felles handling" var vedlagt innkallingen.

Sindre Eide ga på møtet en kort oppdatering om status for reformen og gjennomgikk temaet "Skaperverk og miljø, forbruk og rettferd" i forhold til 1)høringsdokumentet, 2) liturgiboken (Ordning for hovedgudstjeneste i Den norske kirke), 3) tekstboken, 4) dåpsliturgien og 5) salmeboksforslaget.

KUI-komiteen drøftet kort hva skal KUI mene noe om: Skaperverk og miljø, forbruk og rettferd, det verdensvide kirkefellesskap, det flerkulturelle. Kari tar dette med videre, komiteens medlemmer lar sine røster høre i egne/andre sammenhenger, og saken tas opp igjen på KUIs mai-møte.

Sak 35/2008: Årets prosjekter og fremdrift

2.1. Globalt gudstjenesteliv:

- Nord/sør-søndagen (sø 19.10.). Materiell "Håpsgudstjeneste" ble utarbeidet i samarbeid med Blå kors /TV-aksjonen.
- Verdens aidsdag (1.12.). Materiell til solidaritetsgudstjeneste "Ta ansvar – vis lederskap" er oversatt fra Ecumenical Advocacy Alliance og bearbeidet til norsk. Opplegget på BM og NN er lagt ut på nettet, både hos Norges Kristne Råd og KUI/Dnk.
- Liturgiske andakter med relasjon til Økonomisk rettferdighet er utarbeidet og er lagt ut på www.kui.no.
- KUI-representant i MKRs høringsgruppe om gudstjenestereformen. Kari Jordheim er oppnevnt til høringsgruppen – se sak 34/2008.
- Skaperverkets dag 2009 – se sak 38/2008

2.2. Vennskapsarbeid, dialog og kulturmøter

- Syng håp - kulturprosjekt Asia, 16.-21.9. 2008. Rapport vil komme.
- Veiledningshefte for vennskapsmenigheter. Rå-manus skal være ferdig innen 31.12.08. Tunsberg bispedømme v/misjonskonsulent Knut Edvard Larsen, som er med i redaksjonsgruppa, er bedt om å ta hånd om lay-out, trykking og regnskapsføring. Hftet skal ligge klar til trykking 15.1.2009.
- Vennskapskonferanse 2009: Agder og Telemark bispedømme har sagt ja til å være vertskap for neste regionale vennskapskonferanse (i samarbeid med KUI/MKR, SMM, Global info, KN), 12.-13.juni 2009. Misjonskonsulent Svein

Arve Egeland vil være kontaktperson. Sted: Bø eller Kristiansand.

2.3. Miljø, forbruk og rettferd.

Bærekraft og skaperverk KM 5/2008. Økumenisk prosjekt for endring av kirke og samfunn 2007-2017. Komiteens merknader, Kirkemøtets vedtak og uttalelsen "En rettferdig klimaavtale" ble delt ut. Se videre www.kirken.no – besluttende organer – Kirkemøtet.

- *Viktig for KUI* at sammenhengen mellom miljødeleggelse og global urettferdighet fokuseres, at engasjementet i bispedømmenes ressursgrupper og nettverk fortsetter, og at bærekraftsprosjektet integreres i forhold til diakoniplan, gudstjenestereform og trosopplæringsreform. Info om behandling av saken på KN 2008. Prosjektet heter nå "Bærekraft og skaperverk. Økumenisk prosjekt for endring av kirke og samfunn 2007-2017."

Drøfting av oppfølging i forhold til lokalmenigheter (jmf. KUIs virksomhetsplan for 2009).

- Nettbasert studieopplegg om kirke, klima og miljø (KUI/MKR/KR i samarbeid med Presteforeningen). Daglig leder, som er med i arbeidsgruppen for www.klimakirken.no, informerte om framdriften.
- "Tro til forandring": Norges Kristne Råd avholder i samarbeid med MF og KN landsdekkende konferanse 21.-24.5.2009 (Kr. Himmelfartshelgen). Se www.norgeskristnerad.no. Kristine informerte fra hovedkomiteens arbeid og Estrid fra gudstjenestekomiteens. Info-folder ble delt ut. Målet er å samle 1000 mennesker. SETT AV DAGENE.
- Nasjonal strategikonferanse 6.-7. nov 2008 for ressursgruppene i bispedømmene + organisasjonene. Program var vedlagt innkalling til møtet. En meget nyttig og lærerik konferanse, iflg mange deltakere. Første dag ble kombinert med lansering av Kirkens Nødhjelps hefte "Av jord er du kommet" – teologiske refleksjoner om skaperverket, klimaendringer og fattigdom - med den engelske teologen Paula Clifford som gjest. Viktig å fortsette med et forum hvor bispedømmenes ressursgrupper kan møte hverandre.
Sør-Hålogaland: Sigmund orienterte om en stor kirkelig miljøsatsing 1.-5.juni 2009 "Trø Fram", med samling fra alle kanter av bispedømmet pr. sykkel i Bodø på Verdens miljøverndag 5.6.

2.4. Kunnskap og kirkelig refleksjon om Nord/Sør-spørsmål:

Hiv&aids:

- Norsk/nordisk Training of Trainers seminar i Nidaros 29.-30.9.08. På grunn av for dårlig påmelding ble seminaret utsatt til 20.-21.april 2009. Det jobbes videre i planleggingsgruppen med rekruttering av "formidlere", mer målrettet inn mot ungdoms- og diakonirådgivere på bispedømmekontorene og prester/kirkeledere generelt.
- Kirkelederreise til Malawi og Mosambik. Avreise 28.11.: biskop Ingeborg Midttømme, styreleder i NKR Svein Veland. Kristine, Jan Bjarne og Estrid arrangerer/leder/deltar.
- Norden-Foccisa core group. Møte vil finne stede i forkant av og på AACC-generalforsamling i Maputo, Mosambik, 3.-12.12.2008. Ellers møtes alle hiv-koordinatorer i de 11 FOCCISA-landene og deltar på generalforsamlingen, der hiv&aids er et av 7 hovedtemaer.
- Verdens aidsdag (VAD) Norge (1.des). Samarbeidstiltak (Helseutvalget, Kirkens Bymisjon/Aksept, KN, NKR, KUI o.a.) er på gang for å arrangere VAD

i Oslo.

KUI har innhentet informasjon fra diakonirådgiverne og KNs regionskonsulenter om arrangement i de større byer og laget en "kirkelig VAD-kalender" – se www.kui.no

- * Besøk fra EAA – Ecumenical Advocacy Alliance, Geneve, fredag 21.11.: Kristine, Iselin Jørgensen og Estrid møtes med Thabo Sephuma, på kvelden – inkl. middag.

2.5. Prosjektstøtte: se sak37/2008

2.6: Nettsidene:

KUI har fått en avtale med Kirkens Informasjonstjeneste v/ Gunnar Westermoen, om å kunne gjøre bruk av Catrine Bakkan Sættem (nett-vikar frem til 31.12.2008) til timebetalte tjenester for KUI. Avtalen startet 24.10.08, og vi er ytterst tilfreds med Catrines innsats. Håper den kan fortsette også etter 1.1.2009 (!?).

2.7. Kompetanseheving og nettverk :

RORG-seminar 30.-31.10. på Voksenåsen. Kristine, Ellen og Estrid orienterte om seminaret som hadde tema "SouthNorth partnership in Development Education and Awareness Raising".

Sak 36/2008: Budsjett og regnskap 2008

Informasjon om status for året ble lagt fram på møtet. Det vurderes å trykke opp HUSTAVLEN som A-5-kort, hvis det er penge tilbake på budsjettet. (© Nidaros Domkirkes restaureringsarbeider)

Vedtak: Kari og Estrid gis mandat til å avgjøre evt. søknader om støtte og andre utgiftsposter som måtte komme på innen årets utgang.

Sak 37/2008: Søknader om prosjektstøtte

a) Søknad fra Notodden menighet om støtte til Miljømusical "Liv og fred"

Vedtak:

Det bevilges kr. 10.000 til Miljømusical'en under henvisning til KUIs retningslinjer for tildeling av informasjonsstøtte og virksomhetsplan 2008 (2.3. Miljø, forbruk og rettferd; 2.1. Globalt gudstjenesteliv).

Det er ønskelig at materialet gjøres tilgjengelig for andre menigheter, og at det legges ut informasjon om prosjektet på KUIs nettside.

b) Søknad fra Kunstfloden Nedstrand – Vin Art Kamerun om støtte til prosjekt "Gjensidig kultur/vennskapssamarbeid"

Vedtak:

Det bevilges kr. 2.000, - til prosjektet under henvisning til KUIs retningslinjer for tildeling av informasjonsstøtte og virksomhetsplan 2008 (2.2. Vennskapssamarbeid, dialog og kulturmøter).

c) Søknad fra Lilleborg menighet om støtte til vennsкаpshefte "Hjem til Mabaan"

Vedtak:

Det bevilges kr. 10.000 til prosjektet under henvisning til KUIs retningslinjer for tildeling av informasjonsstøtte og virksomhetsplan 2008 (2.2. Vennskapsarbeid, dialog og kulturmøter).

Sak 38/2008: Skaperverkets dag 2009

Milepæler i 2009 med fokus på klima og rettferdighet:

1. KNs fasteaksjon – aksjonsuke og innsamling. Tiltak: underskriftskampanje SOS signal til regjeringen: Countdown to Copenhagen. Målet er 100.000 underskrifter!
2. Norges Kristne Råds store konferanse "Tro til forandring" 21.-24.5. Seminarer, gudstjeneste mv.
3. Felleskirkelige forberedelser til klimatoppmøtet i København des. Målet er 500 unge og voksne deltakere på NGO-opplegget fra kirkene i Norge.

Sigmund Gulliksrud uttrykte på siste møte ønske om en markering av Skaperverkets dag lokalt som ikke bare handler om gudstjeneste, men samhandling med lokalmiljøet omkring et spesifikt tema, evt. kampanje.

Komiteen drøftet mulige ideer og formidling rundt *Skaperverkets dag 2009*:

Sende en "pakke" til menighetene med

- gudstjenesteforslag / byggeklosser fra gudstjenestereform-materialet
- plakat med tema, bilde og plass til lokal informasjon
- ideer til utfordring av ledere i lokalmiljøet: sykkelaksjon til ordføreren med krav om klimamål i kommunen, at kommunen skal bli FairTrade-kommune etc.
- ideer til å utfordre Kirkelig fellesråd, næringslivet o.a. instanser i kommunen
- gi ideer til "Skaperverkets uke" – modell á la Nidaros
- annet

Vedtak: Innspill sendes til Sigmund som samler og forbereder saken på neste KUI-møte (23.2.2009)

Sak 39/2008: Fagdag om internasjonale spørsmål i kirkelig utdanning 9.10.2008

Hensikten med fagdagen er et ønske om bedre å kunne integrere den verdensvide kirkeforståelsen og det internasjonale teologiske, diakonale og kateketiske aspekt inn i læreplanarbeidet og undervisningen ved de kirkelige utdanningsinstitusjonene.

Hovedtema for fagdagen 2008 var **Økonomisk globalisering** (kirke/teologi/nord/sør) på bakgrunn av Kirkemøtesaken 2007 "Økonomisk globalisering som utfordring til kirkene". I tillegg ble det drøftet en metodisk tilnærming: hvordan undervise i dette tema? Hvordan nå frem til unge i en studiesituasjon?

Hovedforedragsholder var **Dr. Agnes Abuom**, Nairobi, Kenya, kjent fra sitt arbeid med dette tema innenfor Kirkenes Verdensråd og i andre internasjonale og kirkelige fora. Både Berit Hagen Agøys innledning og Raag Rolfsens respons ble opplevd som vesentlige bidrag til selve tematikken.

På fagdagen 2008 deltok 30 personer. 7 utdanningsinstitusjoner (TF, MHS, MF, KUN, Diakonhjemmet høgskole, Haraldsplass diakonale høgskole, Høgskolen i Telemark) deltok, i tillegg til Presteforeningen, Det norske diakonforbund, en rekke NGO'er og representanter fra de sentralkirkelige råd.

Vurdering

De deltakere som svarte på evalueringsspørsmål, opplevde temaet særdeles relevant. For noen åpnet det for nye ukjente problemstillinger. Man ønsket en slik fagdag gjentatt vår 2010 eller høst 2010 - med bedre møtelokale og slutt på dagen kl 15. Flere diakonale institusjoner kunne med fordel ha deltatt.

Sak 40/2008: Viktige fokusfelt fra komiteens medlemmer

Ellen Hestnes Ribeiro fortalte om virksomhet og tiltak i KFUK-KFUM Global. Britt-Arnhild delte noen refleksjoner med oss fra sin private oktober-reise til India.

Sak 41/2008: Møter neste år 2009

Vedtak:

Uke 9: mandag 23/2
Uke 20: mandag 11.5
Uke 38: mandag 14/9
Uke 48: mandag 23/11

Sak 42/2008: Eventuelt

Det ble takket for innsatsen i året som gikk og utdelt et "Global View"-bilde til komiteens medlemmer.

Med vennlig hilsen

Kari Jordheim /sign/
Leder av KUIs prosjektkomité

Estrid Hessellund
prosjektleder KUI

Referat fra SMM-møte 04.09.2008

Kl. 08.30-13.30 i Borg møterom i 1.etg. i kirkens hus

Tilstede: Grete Raddum, Thore Saksberg, Grethe Matre, Rolf Kjøde, Rolf Heitmann, Jorunn Andestad Langmoen, Kjetil Aano, Vidar Bakke, Jorunn Strand Askeland, Beate Fagerli(rep. for Olav).

Forfall: Arnt Jerpstad, Birger Nygaard, Kåre Eriksen, Mari-Anne Nybraaten, Olav Fykse Tveit, Jens-Petter Johnsen

Dagens ord: Salme 139. v.1-12

Orientering: Se "Nytt fra SMM" under.

Generelt:

- Kjetil Aano informerer om at **KIA har søkt medlemskap i SMM** og lederen deres blir invitert til neste AU.

- **Bønneboka: "Kjære vakre Gud"** er kommet ☺. Samarbeidsprosjektet mellom SMM og IKO. Lanseres på IKO 15.oktober. SMM vil være til stede der. En flott mulighet til å nå videre ut. Reklamer for den i bladene deres og overalt ellers. Glimrende julegave til barnefamilier og til bruk på misjonsbasarer etc.

Bønn: For det hver av partene hadde behov for(se "Nytt fra SMM").

Saksprotokoll:

SMM SAK 06/08 Prioriteringsbrevet 2009

Vedtak: Foreslått prioriteringsbrev 2009 vedtatt med små justeringer.(Se endelig versjon vedlagt.)

SMM SAK 07/08 Misjonsstrategisk samtale om Mekong v/Kjetil Aano, Arnt Jerpstad og Rolf Kjøde + Knut Hallen.

Kjetil:

- Mekong Mission forum(MMF) ble stiftet på midten av 1990 tallet med LWF som fasilitator. Har årlige møter med informasjonsutveksling og strategi. Ønsker bla. å styrke de teologiske institusjonene i området særlig i Thailand og Vietnam. I Vietnam skal de lokale samle inn 1 million dollar til dette formålet og vil da få 4 mill. dollar i støtte(de er i ferd med å nå dette målet ved å fokusere på 1 dollar fra hver kristen i Vietnam).

- Kartlegging av Mekongområdet har vist at det er mer kristen aktivitet enn man trodde

- En del lokalkirker har nå fått økt frimodighet og selv fått/tatt misjonsansvar.

- Fortsatt lite engelsk kunnskap.

- Lutheran World Service(LWS) har fått en sterkere kirkelig tilknytning.

Rolf Kjøde:

-Normisjon innledet et partnerskap i Kambodsja(eneste stedet i mekongregionen Normisjon er) for 2 år siden.

- Det er 800 NGO s registrert i Pnom Pen

- Normisjon har valgt 2 partnere.

- Man kan jobbe i full åpenhet i Kambodsja så lenge man er registrert, men man må velge om man vil registrerer seg som evangeliserende eller diakonal.
- Normisjon ønsker å drive holistisk misjon og valgte å registrere seg diakonalt.
- Er med i et nettverk med finner(FELM),svensker, burmesere, amrikanere og 40 % fra fillipinene.
- Før de ble medlem spurte de om det var bruk for dem ? Og fikk svar tilbake at de måtte tenke først. En sunn erfaring.
- Driver bibeloversettelse(soscial work) for minioritetsgrupper.
- Støtter Pnom Pen Biblecollege som er eneste 4 årige teologiske lærestedet i Kambodsja. Startet og drevet av kinesere.
- Normisjon er foreløpig ikke medlem av MFM, tenker interkonfesjonelt.
- Har foreløpig 2 misjonærer i Kambodsja.
- Vil utruste de lokale både kristne og andre. Lære opp folks som kan lære opp videre.....
- Et kjempegap på lederskap etter Pol Pots utrenskning av bla. alle utdannede.

-Har en tidligere misjonær i 20 % stilling til å følge opp misjonsprosjektene i NOR kirken i Sannes og IMI kirken i Stavanger.

Knut :

-Ambivalent i forhold til det konfesjonelle. På den ene siden: Erfaring fra Thailand at både folket og de kristne trenger den lutherske forståelsen av Nåden. Det er mye lovisk forkynnelse i de ulike kirker(også i den lutherske). Og Nåden er nettopp noe av det sentrale som skiller den kristne tro fra Thaibuddismen som på mange måter er en knallhard gjerningsreligion. Det å styrke den lutherske kirken som leverandør av Nåden i dette samfunnet er sånn sett strategisk.

På den annen side er det mellom 2-300 forskjellige kristne organisasjoner og kirker representert i Thailand. Det er ca 50 forskjellige Bibel seminarer bare i Bangkok. Og det er mindre en 1% kristne. Behovet for koordinering og samarbeid virker akutt.

- Vi har ikke tatt på alvor storbykonteksten. Vi jobber i stor grad likt i den moderne metropolen Bangkok med 13 mill. mennesker og på landsbygda. Her er det et stort potensiale til å tenke sammen på tvers av landegrenser og utvikle et miljø på storbymisjon(mye finnes sikkert allerede).

SMM SAK 08/08 Møte med Bispedømmerådslederne 6 okt.

Vedtak: SMM gav sin tilslutning til den foreslåtte agenda og hele AU stiller i møtet 6 oktober.

SMM SAK 09/08 Felttur for MK

-Gjennomføring og fordeling av utgiftene(se forslag i vedlegg).

Vedtak: SMM vedtar vedlagte plan for Misjonskonsulentenes og daglig leders besøk i samarbeidslandene. Misjonskonsulentene bes komme med innspill til DL om hva de ønsker. PA følger opp.

SMM SAK 10/08 - Bruken av overskudd i 2008 pga vakanse (se forslag i vedlegg).

Vedtak: Overskudd i 2008 overføres i hovedsak til 2009, med tilsvarende reduksjon av behov for inntekt fra partene da. Noe av overskuddet blir brukt til finansiering av internasjonale besøk for alle MK., som en del av kompetansehevingen til disse.

SMM SAK 11/08 SMMs rolle i Gudstjenestereformen og trosopplæringsreformen 12.00-12.30 Kristine Akseng Alvøy fra trosopplæringssekretariatet informerer(10 min) og utfordrer til samtale.

Kristine A.A. informerte om trosopplæringen og planarbeidet ut fra utkastet som ligger vedlagt. Rådet ga en runde med respons men mer inngående innspill ble man enige om at den enkelte organisasjon skulle ta direkte til trosopplæringsekretariatet v/Kristine: kristine.aksoy.alveng@kirken.no .

NB. Misjonskonsulentene oppfordres også til å komme med innspill.

Momenter fra responsrunden til trosopplæringsreformen:

Rolf Kjøde: -Trosopplæringsreformen (heretter TOR) innebærer både dåpsteologi og kirkeforståelse. Hva er læring i kirken ? Her er det to linjer. Hvordan prege trosopplæringen til å være missional. Mens hovedvekten burde ligge på den andre: Hvordan vi skal bruke trosopplæringen til å fremme misjon.

Vidar: Ser ikke nødvendigvis noe skille mellom disse to sidene. Tvert imot disse to tingene henger sammen og vil styrke hverandre.
Fremhevet også forholdet mellom trosopplæringen og Gudstjenestereformen.

Kjetil: Vil også holde på at den første dimensjonen må være med. Fremhevet det verdensvide fellesskapet. Dele er å både ta imot og gi !Henviste til Hegstads ellipsemmodell som hevder det er en nødvendig spenning mellom to punkter nemlig: Trosfellesskapet(kjernemenigheten) og folkekirken.
Etterlyste sentrale kristne opplæringsbegreper som: Disippelskap og etterfølgelse.

Grete Matre.: Vi må gjennom TOR greie å lade misjon med noe positivt !

Rolf Heitmann: Bruk misjonsorganisasjonene som kompetanse !
Bør løfte opp det diakonale engsjementet enda mer. La barn og unge få muligheten til å bety noe for andre, ikke bare seg selv !
Etterlyste også bibelske begreper som: Etterfølgelse, disippelskap og kall.

Knut: Konkret innspill: Bruk 3 delingen Samle-Dele-Sende som struktur for Gudstjenesten i trosopplæringen. Dette får tydelig fram at kirken er et missionalt fellesskap.

SMM SAK 12/08 EDINBURGH 2010 JUBILEET

Beate Fagerli (teologisk rådgiver i MKR) som stilte som vara for MKR's generalsekretær informerer om Edinburg 2010 jubileet:

- 100 års markering av det første økumeniske stormøte i Edinburgh i 1910. En stor økumenisk og misjons begivenhet.
- Den største markeringen vil skje i Cape Town i forbindelse med Lausannes misjonskonferanse(+WEA). KV støtter denne og har kun en mindre egen i Edinburgh. Man ønsker med dette å markere at tyngdepunktet skal være i sør.
- Areopagos Knut Jørgensen er med i den internasjonale tenketanken/komiteen.
- Parallelt med den internasjonale prosessen ønsker man og en norsk.

- ”Stakeholders” for denne er NORME, Mellom Kirkelig Råd og Norges Kristne Råd.(+ støttespillere: Areopagos og Egede instituttet ?)
- Norme forkorter LINK i 2010 for å bli med på markeringen.
- I forbindelse med den norske markeringen ønsker man en evalueringsprosess av norsk misjon etter 100 år.Tanken er at en evaluering er en forutsetning for å gå framover sammen med våre partnere.
- I evalueringsgruppen fra Sør tenker man seg ca 8 personer (obs. det trenger ikke bare være teologer gjerne for eksempel. noen fra diakonal sammenheng)
- Man ønsker også en ungdomsprosess. Bla ved å :
  - o Få ungdomsdelegater i evalueringsgruppa fra Sør
  - o og i delegasjonen til Cape Town.
  - o Prøve å få Misjon som tema på Ungdommens kirkemøte i 2010.
  - o Sette i gang en studieprosess med unge misjonsteologer både fra norges egne fakulteter og fra våre samarbeidsland. Disse vil kunne representere en vei videre i fremtiden. Konkret tenker man seg en artikkelsamling som kan presenteres på 100 års markeringen.

Budsjett: 200 000 nok for hele jubileet/prosjektet (50 tusen på hver av ”stakeholders” + Areopagos).

Beate presiserte at dette er et forslag fra den norske komiteen.

Respons fra rådet:

Grete Raddum: Viktig at dette ikke bare blir på teologenes premisser.

Jorunn Strand Askeland: Fokus bør være : Norsk misjon nå !

Vidar: Synes det er bra at dette ikke bare blir en feiring av fortiden men at man jobber framover. Feiringen bør bli et redskap til at vi forstår på et dypere nivå: At vi har noe å lære av hverandre.

Rolf Kjøde: Spurte om de største norske misjonsorganisasjonene ute, NLM og UIO er med ?

”Nytt fra SMM ”

Israelsmisjonen :

-Samarbeidsavtale med kirke i Ungarn. Et land som har den 4 største jødiske befolkningen i verden.

Oversetter sin teologiske prinsipplæring til ungarsk.

-Er i gang i India med et hus for å nå jødisk ungdom(ca 10 000 jødiske ungdom er innom i sesongen). Mål: gi diakonal og praktisk hjelp og dele evangeliet.

-Nye visumregler kan vanskeliggjøre voluntør tjenesten. Opphold begrenses til 2 år atter det må man 1 år ut av landet + lang søknadsprosess.

-60 års markering av opprettelsen av staten Israel med dertil ikke uventede reaksjoner.

Be for: At det raskt må ordne seg med arbeids og oppholdstillatelse for Israelsmisjonens utsendinger.

Misjonsalliansen:

-Sendte ut nye arbeidere til Filippinene og Ecuador i sommer og en tredje familie ble sendt ut til Bolivia nå i september.

-pusser opp kontorene

-problemer med å skaffe representanter til de regionale rådene fordi man er Avhengig av frivillige og møtene er lagt til dagtid. Leter nå etter for eksempel pensjonister, men vil eller gi signal videre til PA om det er mulig å flytte møtene til kveldstid evt. Tidlig ettermiddag 15.30 ?

Be for: Nye utsendinger til Filippinene, Ecuador og Bolivia + voluntører

Tibetmisjonen:

- har forenklet navnet til kun "Tibetmisjonen"(kutter ut den norske).
- har fått arbeidstillatelse i Quinghai(grenser til Tibet i nordøst)gjennom et konsulentfirma
- sender ektepar til Nepal som skal drive med undervisningsmetodikk bla. Pedagogiske leker. Tibetmisjonen samarbeider med NLA om førskolearbeid i Nepal.

Be for: At Gud må åpne de rette dører for arbeidet

Areopagos:

- Birger Nygaard ny leder. Ønsker å prioritere møtene i SMM.
- visumproblemer for voluntører til Kina.
- en av bieffektene med de små diakonale prosjektene i Kina er dialogen de får med myndighetene og kirken. Vi kurser også lærerne i metodikk bla. til å vise omsorg for de svake.
- Senteret på Tao Fong Shan: "Institutt of Sino Christian studies" viser seg mer og mer som et strategisk valg ikke minst i forhold til oversettelse av faglitteratur fra vesten som blir spredt til universitetene. Dette er og et demokratifremmende arbeid.
- lytterunde i Danmark:
Viser at veldig mange har et kjærlighetssorg forhold til kirken.
Kirken er for utydlig. Burde i større grad løfte fram sitt særpreg som for eksempel: Nåden og forsoningen.

- Vi i Norge vil og lytte til folks åndelige erfaringer.
- Areopagos dagen 2 oktober på litteraturens hus skal gjøre dette.
- Alternativmessen dobler kapasiteten nå. Areopagos ønsker å skolere folk til å være med der.
- Vi må lære oss å se med Guds øyne på lengselen/nyåndeligheten.
Hva bunner nyåndeligheten i ?
- Økonomi: Må ned 20 % i forbruk over 3 år (bla. pga inflasjon etc.)
Men dette er og en anledning til å gjennomtenke på ny mål osv.
Må spise inn virksomheten.
- Areopagos og Misjonsalliansen samarbeider nå om en voluntør til Kina. Vedkommende har bakgrunn fra Se og Hør og skal bla. jobbe med informasjonsarbeid.

Be for: Areopagos dagen 2 oktober på litteraturens hus.

MKR v/ Beate:

- Representerte Mellomkirkelig råd for Olav. Beate begynte som teologisk rådgiver i MKR i Januar i år etter å ha jobbet 6 år for KV i Geneve.
- Hun sitter bla. I teologisk nemnd som nå bla. Jobber med "Hva vil det si å være evangelisk luthersk kirke i dag ?" jfr. KV som nå jobber med "The nature and mission of the Church". Mao vår egen rolle i det store økumeniske bilde.
- Kirkeledelsen i den offisielle kirken I Kina China Christian Council (CCC) er invitert til Norge 10-18 mai 2009.
- Ingrid Vad Nilsen har gått av som leder i MKR da hun tiltrer som ekspedisjonssjef i KKD.
Hun fortsetter imidlertid med forskningsprosjektet:"Hvordan innvandrere blir tatt imot i norske menigheter". Dette innebærer en gjennomtenkning av misjon økumenikk og (my guess: menighetsutvikling i vår kontekst.....). Resultatene fra dette prosjektet bør få følger for hvordan vi tenker menighet /kirke i dag.

Be for: Edinburgh jubileet 2010 og prosessen rundt det.

NMS

- GF i sommer en stor begivenhet. Godt fellesprogram og gode seminarer.
  - o Forhandlinger med bla: 3 årsmelding, formålsparagrafen(fikk liten oppslutning bla. Pga. for dårlig forarbeide) , samlivsdokumentet (ble vedtatt med små endringer i retning av mer kritisk solidaritet ift. Kirkemøtevedtaket) og ny strukturendring. Til det siste var det usikkerhet på lokalplan og skepsis mot sentralisering.
  - o Mer fokus på Europa enn før
  - o Menighetsutvikling

- Rekruteringsproblemer både mht. evangelister og prester til utenlandstjeneste
- dette gjelder og menighetsplanting i Norge. Mulig løsning: Bruke arbeidere fra samarbeidskirkene i for eksempel. Sør Afrika og Brasil og evt. Samarbeide med internasjonale menigheter.
- NMS ønsker imidlertid å trekke seg raskt ut av slike sammenhenger slik det bla. Ble gjort ved opprettelsen av KIA.
- Økonomi: Ønsker å frigjøre midler bla. Ved å selge eiendom.
- Midtøsten: Godt samarbeid/nettverk der.
- Biskop Thomas besøk til Norge avlyst.
- Utfordring globalt:
  - o 1) Hvordan videreføre vårt engasjement i forhold til de store kirkene vi har vært med på etablere. Balanse mellom å fortsette kontakten men samtidig bruke mindre ressurser inn der.

- NMS jobber videre med forholdet til misjonærbarna.

Be for: Politiske situasjonen i Thailand, Bangkok

Normisjon:

- Aktiv sommer med mange arrangement. Den gamle indremisjonen har hatt sommeren tradisjonelt , men det internasjonale perspektivet ser nå ut til å bli bra integrert.
- Senior arbeidet sterkt økende. Sender nå 8 volontører fra 60 år og oppover til Uganda. En flott ressurs !
- Hatt gjennomgang av det internasjonale arbeidet: Fokus: Disippel og lederopplæring. Det er fremtidsbyggende !
- India: Dører åpner seg inn til lederskap og teologiske institusjoner. Ledere spør: "Hvordan kan vi leve et liv nært Gud?"
- Ønsker å løfte opp Europa (særlig Slovakia og Tsjekia).
- ACTA sterkt engasjert for Europa.
- Økonomi: Normisjon vurderer å gå inn i forretningsdrift. Spørsmålet er skal vi og i så fall hvordan.

Be for: De nye utsendingene til India

Referat fra SMM møte 03.12.08
(kl.08.45- 14.00)

08.45: Møtet startet med felles bønn i kapellet i kirkens hus 1etg.

09.00 -10.00 Orientering: -

- info fra partene(ca 5 min. hver) med utvidet mulighet for spørsmål og svar (også på evt. spørsmål via e-post):
- oppdatering og info fra daglig leder
- **se eget info vedlegg**

SAKER:

SMM SAK 13/08 Godkjenning av referat fra møtet 3.september 08.

Vedtak:
Godkjent

SMM SAK 14/08 Budsjett 2009 (se vedlegg)

Vedtak:

Budsjett for 2009 godkjent men med ønske om at overskuddet fra 2008 og alle utgiftsposter inkluderes i budsjettet.
(Dette må imidlertid vente til tallene fra kirkerådets regnskap foreligger i januar.)

SMM SAK 15/08 Gudstjenestereformen(GR) (kl.10.30)

Sindre Eide orienterte om Gudstjenestereformen og utfordret oss på hva SMM kan bidra med inn mot våre felles anliggender:

I) Hvordan kan vi få flere til Gudstjeneste ?

II) Hvordan integrere det globale og missionale perspektivet i Gudstjenesten enda bedre?

(10 min innlegg deretter samtale)

Momenter i Sindre Eides innlegg:

(har jobbet 50% som rådgiver på IKO og 50% med GR)

- Hvorfor GR? Nød for å få flere til Gudstjenesten(G) ikke minst barn og unge.
- GR s egenart: Kompetansestyrt ikke regelstyrt G.
- Mer metodikk enn teologi(med unntak av dåps og nattverdliturgien)
- Gudstjenesteboken skal gå fra å være prestens alterbok til menighetens Gudstjenestebok.
- Kjerneverdier: Fleksibilitet - Stedegengjøring - Involvering
- Det Missionale ligger i selve grunntenkningen
- G må være noe som angår meg, nær livet
- G: et Møtested, G handler om relasjoner
- G er relasjon !

- Hovedstrukturen på G skal følge den økumeniske ORDO (ordning/rekkefølge):
1) Samling 2) Ordet 3) Forbønn 4) Måltid 5) Sendelse
- Innenfor disse mange muligheter for lokal bygging
- Forbønnen skal være menighetens ikke prestens.
- Forrige liturgireform ble tekstene gitt fra prest til lekfolk denne gang er det forbønnen.
- Vektlegging av bønn ut fra tema. For eksempel: Verdensvide kirke, misjonsprosjekter, diakoni/misjon etc.
- I tillegg til forbønnen konkretiseres det missionale perspektivet særlig i Sendelsen.
- Men også ved vektleggingen av at det lokale og det universelle går sammen

- Forslag til salmebok har 2 deler:
  - Del 1: Bare de nye (den lille)
  - Del 2: De nye + utvalg av de gamle som foreslås videreført (den store).

Momenter fra samtalen:

Rolf Gunnar Heitmann: -

- Går vi nå inn i en lang eksperimentfase?
- positive ideal. men gjør det presten utrygg ?
- relasjonen til Israel som folk (NB. ikke stat) er viktig pga- Røtter !
- Israelsmisjonen ikke satt opp som høringsinstans(

Vidar M. Bakke:

- Viktig at NMS's menighetsplantings og utviklings nettverk får være med i GR prosessen. Koble nettverket og GR arbeidet.
- Hva tenker man om ordet Misjon i Gudstjeneste materialet?
- Sindre svar: Ordet Misjon må beholdes. (Men er det brukt ?)

Kjetil Aano:

- GR flott anliggende med det missionale: Inkludere flere med å nå videre ut !
- Ordet misjon må beholdes og gis et positivt innhold .
- Lurer på om GR generelt sikter for høyt ?
- Kanskje la gjenkjennelsen være det viktigste i det store bildet?
- Gjøre det som er der mer tilgjengelig/forståelig for folk.
- Utfordre presten som Gudstjenesteleder.

Sindre:

- Nøden for at mennesker skal bli frelst og at nye generasjoner skal få del i dette ligger i bunn i GR.
- Skeptisk til å forandre ORDO, for eksempel. mister du sendesperspektivet på nattverden ved å sette denne først i G.
- GR bygger på 2 grunnelementer: Ordet og Bordet
- Bygger også på den jødiske synagoges Gudstjeneste
- Tror ikke GR blir vanskeligere i distriktene (slik noen har innvendt)
- Alt det gamle Gudstjenestematerialet kan være med.

Olav Fykse Tveit:

- Viktig at vi tenker sammen om dette i mange sammenhenger

- Hvordan kan vi være med å virkeliggjøre bønnen "Gud, gjev oss ein heim i di kyrkje på jord" for flere ?
- Hva virker mest missionalt ? Gjenkjennelse/identifisering for eksempel: nytt "Fadervår".
- G må ikke bli for komplisert!!
- Vi står sammen med den verdensvide kirke om oppdraget og om Gudstjenesten, økumenisk og flerkulturelt.

Birger Nygaard:

- Hvem er målgruppen? De som allerede går i kirken?
- Dagens mennesker trenger ett sted å være inaktive.

Arnt Jerpstad:

- Flott at GR har med en 15 åring til å gi respons. Nysgjerrig på hvordan GR mer konkret trekker inn barn og unge.
- Hvordan trekke inn det globale engasjementet i G ?
- Gjenkjennelsen viktig.

Sindre sluttkommentar:

- Mer åpne kirker
- Ikke aktivitets-Gudstjenester- mer stillhet
- Gjenkjennelsen - kan for eksempel beholde det gamle "Fadervår"
- Ny nemnd for Gudstjenesteliv skal kvalitetssikre
- Dette blir en kontinuerlig reform fremover
- Og et hovedtrekk blir: At presten gir fra seg Gudstjenesten tilbake til menigheten.

SMM SAK 16/08

KIA

Som nevnt på forrige møte har KIA (Kristent Interkulturelt Arbeid) tatt kontakt for å diskutere mulighetene for SMM medlemskap.

Leder for KIA Erik Høidal ble derfor invitert til å informere om :

- 1) Hva KIA kan bidra med inn i SMM sammenheng ?
- 2) Hva ønsker KIA å oppnå ?

Vedtak:

- 1) Smm bekrefter KIAs viktige rolle i DNK
- 2) SMM ber AU utarbeide et forslag til en modell for nærmere samarbeide mellom KIA og SMM.
- 3) Forslaget blir lagt fram på neste møte

SMM SAK 17/08

Misjonsstrategisk samtale:

Europa-strategi med særlig vekt på: "innvandrermenigheter" (dette kan bli tema på kirkemøtet 2009).

Hvordan kan de kristne flerkulturelle miljøene bli til fornyelse og vekst for Kirken i Norge?

Innledning: Rolf Gunnar Heitmann, Olav Fykse Tveit (Sven Thore Kloster fra MKR staben kunne ikke) og Vidar Mæland Bakke (6 min. hver).

Erik Høidal deltok også i samtalen.

Momenter fra innlegg og samtale:

Vidar:

- Henviste til Ingrid Vad Nilsens undersøkelse om migranter i DNK og hennes inndeling i 4 muligheter: 1)Assimilering 2) segregering 3) marginalisering og 4) integrering.
- Migrantene setter sterkt preg på den Katolske kirke ikke minst i Oslo.
- Baptistkirken har blitt revitalisert de siste årene fordi så mange migranter har kommet inn i deres sammenhenger. De har etablert 20 nye menigheter det siste året .....?
- De internasjonale menighetene har også vokst, og hos dem finner vi både norske og innvandrere
- Viktig med både selvstendig frihet, men samtidig også tilhørighet til DNK for de migrantmenigheter/grupper som ønsker det.

Olav:

- Ås menighet i Borg som eksempel på inkludering: De har simultanoversettelse og engelske liturgihefter.
- Men innvandrere er generelt lite synliggjort i menighetene
- Har Norge stor innvandring? Sør-Afrika tar imot 1,5 millioner innvandrere fra Zimbabwe - CEC(Conference of European Churches) skal ha migrantmenigheter som tema til sommeren.
- Migrantmenighetene bør få være selvstendige men samtidig inkluderes i DNK
- Utfordrer oss mht. fleksibel Gudstjenesteform
- Viktig at DNK ikke betyr kirke for etnisk norske !
- Mht. ansettelser trenger vi å utforme rollemodeller.
- Bruk tidligere misjonærer som ressurs i det tverrkulturelle
- Lage multikulturelle Gudstjenester
- Vær på vakt overfor å gjøre engelsk til felles plattform, heller multispråklig
- Bruk ungdom som kapasitet
- Vi må alle gå sammen om å møte dette på en konstruktiv måte

Erik Høidal:

- Diakonien har utviklet seg fra 80-tallet til mer likebyrdighet
- Unngå "magedansinnslaget"
(det eksotisk underholdningsinnslaget som skaper stereotyper)
- 50-60 migrantmenigheter bare i Oslo.
- Ca 50% av innvandrerne har kristen bakgrunn
- Alle kommuner har innvandrere
- KIA vil være et møtepunkt, både med den enkelte migrantmenighet/gruppe og et fellesmøtepunkt mellom ulike migrantmenigheter og norske menigheter(riktig Erik ??)
- Migrantmenighetene er dynamiske og fleksible og tydeligere på sitt budskap og det å dele det med sine landsmenn
- Gudstjenestereformen også et naturlig møtepunkt mellom migrantmenigheter og Dnk

Rolf Gunnar Heitmann:

Paralleller fra de messianske jødernes situasjon som migranter:

- Israel består bare av innvandrere: 80 ulike språk
- Ingen monokultur lenger
- De spirituelle formene kan bli avgjørende for hvor en søker til
- Hver uke blir 1 jøde kristen i menighetene i Tyskland
- Men ingen tyske menigheter ønsker kontakt!!
- Viktig for de messianske jødene både å ta vare på egen jødisk identitet og få være en del av Kristi kropp!

Jorunn Andestad Langmoen:

- Hvis folk har et trygt eierforhold til sin menighet, så er det lettere å invitere nye inn også innvandrere.
- Spørsmålet om hvordan migrantmenigheter kan bli til fornyelse og vekst for kirken i Norge henger sammen med involvering i Gudstjenesten.

Kjetil Aano:

- "Drammensmodellen"(flerkulturell menighet): Dette er også Dnk
- Enten integrering eller finne måter å knytte migrantmenigheter til Dnk
- Grunner til at migrantmenigheter fungerer og vokser er: Involvering, forpliktelse og oppfølging !

Mari-Anne Nybraathén:

- Kombinasjonen av misjonsiver og fremmedfrykt som vi finner i Norge er et stort paradoks.

Vedtak:

- 1) SMM ber Misjonskonsulentene ta initiativ til et møte hvor bispedømmerådet, det regionale SMM og KIA drøfter forholdet til migrantmenigheter/etniske menigheter.
- 2) SMM ber biskopene ta et initiativ til et møte med lederne i migrantmenighetene i sitt bispedømme. Tidligere misjonærer vil kunne være ressurspersoner i denne sammenheng og kan inviteres.
- 3) SMM utfordrer Kirkerådet til å arbeide med strukturelle løsninger som gir rom for internasjonale/etniske menigheter og møteplasser innenfor DNK.
- 4) Program for misjonsstrategiske samtaler t.o.m. juni 2010 ble vedtatt med små endringer, se endelig versjon i vedlegg.

SMM SAK 18/08

Datoplan for SMM møter 2009

18 mars

10-11 juni fellessamling(i forkant av vennskapskonferansen i Bø el. Kr.sand 12-13 juni)

2 september

2 desember

SMM møtene holdes på Kirkens hus kl.09.00-14.00 (med evt. felles morgenbønn i kapellet 08.45) bortsett fra fellessamlingen i juni.

SMM SAK 19/08

Valg av nytt AU med leder:

Vedtak:

Rådet valgte enstemmig følgende medlemmer til AU:

Rolf Kjøde, Olav Fykse Tveit og Rolf Gunnar Heitmann.

Rolf Gunnar Heitmann ble også enstemmig valgt til ny leder for SMM.

Knut Hallen ref.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

MKR 04/09.5

Medlemmer av styringsgruppen

Dato: 06.10.2008

Vår ref: 08/121-20 HER

Deres ref:

Referat fra møte i ROM-nettverkets styringsgruppe - 7. oktober 2008

Til stede: Jorunn Strand Askeland, Vidar Mæland Bakke, Einar Tjelle, Olav Fykse Tveit, Sven Oppegård og Hans Erik Raustøl

Sak 1. Utviklingen av den administrative ombyggingen fra prosjekt til nettverk
Fjell menighet i Drammen/Tunsberg og Heimdal menighet i Trondheim/ Nidaros er sammen med Holmlia menighet i Oslo klare til å påta seg ansvar som ressursmenigheter i ordningen. Skaare menighet/Haugesund og noen menigheter i Stavanger er under bearbeidelse til å bli med i nettverket. I Borg må det antakelig skiftes spor, da Sarpsborg neppe sier ja til den forespørselen de har fått. Om det blir mulig å få til flere ressursmenigheter i Oslo, avhenger av hva som skjer på prostemøtet 8. oktober 2008.

Sak 2. Utviklingen av hva nettverket vil ha å tilby

Koordinator arbeider nå med utgangspunkt i Holmlia kirke og holder jevnlig kontakt med flere av de aktuelle dialogmiljøene og blir brukt til ulike veiledningsoppgaver og inspirasjonssamlinger. Slik sett føres noe av "ånden" fra ROM-prosjektet over i nettverkets arbeidsform. Men om nettverksmodellen skal lykkes, er det avhengig av at aktørene av og til kan møtes for felles oppdatering og faglig utvikling. Studieturen som det er tatt til orde for i februar 2009 blir viktig å få til. Like fullt bør det legges opp til minst en stor fagdag pr. år – om lokale religionsdialoger. Den kan med fordel holdes i Trondheim høsten 2009.

Det ble også tatt til orde for en mer bevisst mediestrategi utover våren. Navnet på nettverket bør justeres til å være ROM-nettverket og Siw Thomsen kunne utfordres til å bistå prosjektet i dette arbeidet.

Sak 3. Økonomi for nettverket – arbeid med budsjett

Da referansegruppen for ROM-prosjektet avsluttet sitt arbeid i august 2008 ble det sterkt fremhevet at realismen i en ombygging fra prosjekt til nettverk vil være avhengig av om det finnes lønnsmidler til en koordinator i 20% etter 01.01.09. Så langt har det vært vanskelig å finne disse midlene, da også de tre biragsyterorganisasjonene må redusere eller ikke finner å kunne øke sine bidrag til utviklingen av ROM-nettverket. De økonomiske føringene for prosjektet ligger nedfelt i vedlagte forslag til budsjett

Med vennlig hilsen

Hans Erik Raustøl
prosjektleder

Rom-nettverket:
BUDSJETTFORSLAG
2009

UTGIFTER	
Lønn til koordinator	<i>Settes i null,</i> i påvente av om Oslo bispedømme kan påta seg ansvaret å ha koordinatorfunksjon for nettverket gjennom året, uavhengig av om det blir HER eller en annen.
Refusjon for merforbruk av tid	Kr. 30 000
Kommentar: Man tenker seg at de ulike ressursmenighetene skal ha mulighet til å få refusjon for merforbruk av tid i form av betalte vikarer for enkeltjenester som gudstjenester eller kirkelige handlinger (i en øvre ramme på kr. 5000 pr. år) . Når det er ikke-prester som er kontaktpersoner må dette ordnes på annet vis, f.eks med en egen sum som overføres til menigheten som gjenytelse for tjenesten kfr. MFs ordning overfor flere veiledningsmenigheter i forb med studieløpet.	
Dekning av møteutgifter	Kr. 10 000
Kommentar: Dette er møteutgifter i forbindelse med de møter de ulike kontaktpersonene blir bedt om å gå inn i på regionalt nivå i forbindelse med ulike kurs, kontaktmøter, besøk.	
Reiseutgifter	Kr. 25 000
Kommentar: Som for møteutgiftene på linjen over, er dette ment til dekning av de reiser som må gjøres regionalt for å få oppsøkt de stedene som ber om veiledning, fordrag, oppfølging.	
Reiseutgifter - nettverksmøte	Kr. 20 000
Kommentar: Det legges opp til et dagsmøte i løpet av 2009 for de ulike kontaktpersonene i ordningen. Midlene er ment for å kunne bringe hele gruppen til Oslo.	
Studiereise til Danmark	Kr. 40 000
Kommentar: Tur til Danmark for en til to representanter for hver ressursmenighet + fire representanter fra Islamsk råd Norge og Det mosaiske trossamfunn for å kunne høste felles erfaringer om hvordan man kan bygge opp til lokale religionsmøter rundt omkring i lokalmiljøene. Landsutvalget i Areopagos har allerede ft en søknad på kr. 30 000 og STLs prosjekt for "Lokale dialoger" vil få en søknad om restbeløpet.	
Totale utgifter	Kr. 125 000
INNTEKTER	
Bidrag fra Areopagos	Kr. 15 000
Bidrag fra NMS	Kr. 20 000
Bidrag fra Kirkens Nødhjelp	Kr. 30 000
Midler fra OvF	Kr. 75 000 (?)
Søknadsmidler	Kr. ?
TOTALE INNTEKTER	Kr. 140 000

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Oslo bispedømmeråd
Pb 9307 Grønland
0135 OSLO

Dato: 16.10.2008

Vår ref: 08/121-18 HIFR

Deres ref:

Oslo bispedømme og ROM-nettverket - Hvordan kan vi støtte hverandre?

"Religionsmøte og menigheten" – Den norske kirkes toårige prosjekt for de lokale religionsdialoger – ble i prinsippet avsluttet ved utgangen av august 2008. Allikevel arbeides det i høst med å føre noe av den inspirasjons og veiledningstjenesten som prosjektet leverte videre i andre arbeidsformer.

Mellomkirkelig råd er derfor svært takknemlig for at Oslo bispedømme har gitt Hans Erik Raustøl mulighet til i 50% å arbeide med ombyggingen av dette prosjektet til et eget nettverk av ressursmenigheter for lokale religionsmøter – ROM-nettverket. Ordningen med at Raustøl kan bruke 50% av sin tid opphører 15. desember og han skal da tilbake som sokneprest på Holmlia i full tid.

Vi er kjent med at Oslo bispedømme hadde en drøfting av status rundt arbeid med "Lokal religionsdialog" (prostemøtets sak 51/08 – 8. oktober 2008) og at det da også ble snakket om en mulig videreføring av det "Nettverk for lokale religionsdialoger i Oslo bispedømme" som noen sokneprester i sin tid dro i gang. I drøftingen ble det også vektlagt at de ulike prostiene har hver sine ressurspersoner på dette feltet, som gjerne kan inngå som et ledd i ROM-nettverket, med linjer inn til Mellomkirkelig råd.

Av vedtaket fra prostemøtet kan vi lese at *"prostene avgir inntil 20 prosent, eventuelt 2 X 10% i hvert sitt prosti til arbeid med religionsdialog og representasjon i nettverk for religionsdialog. Prostene ønsker at det i arbeid med dialog også skal inkluderes kontaktarbeid i forhold til kristne migrantmenigheter og migrasjonsproblematikken i forhold til dette"*.

Mellomkirkelig råd ønsker et slikt vedtak varmt velkommen. Det vi er opptatt av er å få til en tenkning hvor man innenfor prostiene rundt om i bispedømmet kan ha i hvert fall en person som vet litt mer om religionsdialog og migrasjonsspørsmål enn hva andre nødvendigvis gjør.

Mellomkirkelig råd mener derfor at arbeidet for bedre og flere religionsmøter ville styrkes om noen menigheter i Oslo fikk forsterket sin identitet ved å bli utnevnt til ressursmenigheter og dermed også få frigjort noe tid til å kunne arbeide med dette som en naturlig del av arbeidstiden. På sikt ser vi at det kan være behov for at ordningen som kontaktperson for ROM-nettverket kan gå på omgang mellom flere menigheter i Oslo-

regionen og at en slik funksjon i seg selv sikrer at den lokale religionsdialogen blir forankret i de miljøene hvor den er mest aktuell.

I forbindelse med ytterligere administrativ tilrettelegging av ordningene rundt ROM-nettverket trenger vi fra Mellomkirkelig råds side å få større klarhet over i hvilken grad Oslo bispedømme kan tenke seg å gå tett inn i utviklingen og forpliktelsene rundt det arbeid som det her legges opp til, ved at en av ressursmenighetene i Oslo på omgang kan ivareta ansvaret som kontaktpunkt med Mellomkirkelig råd.

Når Raustøl går tilbake til sokneprest ved juletider, har vi forstått det slik at han i rammen av 20% allerede er gitt en åpning for at han kan være den første kontaktpersonen i ordningen med ROM-nettverket og dermed arbeide opp mot så vel Mellomkirkelig råd som prosti og bispedømmeplan.

Hører gjerne fra dere om tidspunkt for en samtale om disse spørsmål.

Med vennlig hilsen

Olav Fykse Tveit
generalsekretær

Hans Erik Raustøl
Koordinator for ROM-nettverket

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Telefon: styreleder Bente Sandvig 23 15 60 54   koordinator Anders Huuse Kartzow 23 08 13 40

Referat fra møte i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Tid: 15. september kl. 17.00-20.00

Sted: Kirkens Hus, Møterom 1a og 1b.

Tilstede:

Britt Strandlie Thoresen	Bahai-samfunnet
Hoa Tran	Buddhistforbundet
Sven Thore Kloster	Den norske kirke
Jan Benj. Rødner	Det Mosaiske Trossamfund
Tor Aleksandersen	Holistisk Forbund
Bente Sandvig	Human-Etisk Forbund
Asghar Ali	Islamsk Råd Norge
Espen Lynne Amundsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Are Svendsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Kirsten Thomassen	Kristensamfunnet
May-Lisbeth Myrhaug	Oslo Katolske Bispedømme
Mangat Rai Sharma	Sanatan Mandir Sabha
Mehda Ghalegolabi	Informasjonsmedarbeider
Anders Huuse Kartzow	Koordinator (ref)

1 Godkjenning av innkalling, sakliste og saker til eventuelt
STL-ref 260308 og STL-ref 130508, godkjent uten merknader

2 Oslokoalisjonen

Babs Sivertsen orienterte om Oslokoalisjonens arbeid (visjon, metoder, organisasjon og arbeidsform)

- Oslokoalisjonen har fått redusert budsjett med 40%. Dette innebærer utfordringer for OK.
- Babs Sivertsen poengterte at for OK skapes strategi for arbeidet gjennom de ressurspersoner som involveres i arbeidet (som STLs styremedlem blant annet). OK er avhengig av kompetente personer som har engasjement og som kan drive frem prosjekter i samarbeid med lokale partnere. Oppfordret STLs medlemmer som har engasjement i forhold til denne problematikken i utland om å bidra inn i Oslokoalisjonens arbeid
- Babs Sivertsen utfordrer Rådet på å engasjere seg mer direkte i religions- og livssynsfrihetsproblematikk. Mente at det ville ha mer å si om Samarbeidsrådet kom med en uttalelse (støtteerklæring eller tilsvarende) enn om OK gjorde det.

3 Brev til STL fra rådsrepresentantene i OKB, Bahai-samfunnet og Buddhistforbundet

Brevet var utsendt med dagsorden

- May-Lisbeth Myrhaug og Britt S. Thoresen redegjorde for bakgrunnen for brevet. La vekt på at de fant det problematisk at Rådet hadde fått begrenset makt i forhold til AU, og at det var viktig å gå tilbake til en ordning der vi hadde flere Rådsmøter. For å sikre innflytelse var det viktig for disse at dagsorden til AU-møtene ble gjort kjent på forhånd slik at medlemmene

fikk anledning til å gi innspill imellom rådsmøtene. De la også vekt på at det var viktig at en større bredde av temaer ble tatt opp på rådsmøtene, ytringsfrihet vs religionsfrihet, samfunnets verdigrunnlag med mer.

- OKBs representant mente også at deres syn ikke ble tilstrekkelig ivaretatt i høringsuttalelser. OKBs representant mente også det var problematisk at STL befattet seg med høringsuttalelser fordi det ble gitt for liten tid i forhold til å konferere med egen organisasjon.

- Leder responderte på brevet ved å peke på at Rådsmøte enstemmig hadde vedtatt en arbeidsplan der man ønsket å differensiere mer i forhold til møter, blant annet ved at man la opp til egne rådsslagninger knyttet til arbeid med høringssvar (Bostadutvalget og Opplæringslov), i tillegg til ordinære rådsmøter. Pekte også på andre møter (STL-forum, religionspolitisk landskonferanse med mer) der viktige temaer knyttet til religionsfrihetsproblematikk med mer var tatt opp. Leder ba om konkretisering fra Bahaisamfunnets og OKBs representant på der AUs evt myndighetsutøvelse hadde vært problematisk i forhold til Rådet. I forhold til høringsuttalelser ble det poengtert at det er tros- og livssynssamfunnenes rett til å legge ned veto og dermed blokkere en evt. STL høringsuttalelse.

....

- Rådets medlemmer fikk deretter anledning til å komme med sine innspill på brevet:

....

- Flere pekte på at organisasjonene kunne være uenige med seg selv om hva som var en god møtefrekvens og at justering mht hvor ofte og når alltid måtte vurderes uten at man nødvendigvis kom frem til en ideell løsning for alle. Det ble også etterspurt konkrete eksempler på evt maktforskyvning.
- OKB og Bahaisamfunnets representant ba om at Rådsmøtet tok opp utfordringene i brevet på neste møtet når Egil Lothe, representanten fra Buddhisforbundet, var tilstede, da Egil Lothe kunne peke på konkrete forhold der STLs makt var forskjøvet iforhold til Rådet.

....

Vedtak:

- Halvårsevalueringer og utsending av AU-innkalling til alle rådsrepresentanter ble foreslått og fikk tilslutning av rådets medlemmer. Rådet gav også tilslutning til at man følger møteplan for resten av året.

4 Treårig strategiplan for Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Utkast treårig strategiplan var sendt ut på forhånd. Koordinator gikk igjennom hovedpunktene i strategiplanen. Tilbakemeldinger var blant annet knyttet til følgende:

- Rådet var ikke samstemte i om det var hensiktsmessig å endre koordinatorstillingen til en generalsekretærstilling og evt gi denne utvidede fullmakter ift en koordinatorstilling, men det var tilslutning til at det vil være riktig å utrede fordeler og ulemper ved dette.
- Tilslutning til å gi mer støtte til praktisk dialog (dvs samhandling).
- Internasjonalt nettverk (blant annet gjennom european council for religious leaders) bør og kan utredes uavhengig av kopling til religionslederforum.
- Tydeliggjøre det sosial-etiske arbeidet til STL. Kan vi mene noe om klimakrise

etc.

- Religionslederforum må trekkes inn i evt utredning om behov for at de får mandat knyttet til å mene noe om sosial-etiske spørsmål
- Viktig å tydeliggjøre informasjonsstrategien til STL
- Sette av god tid til arbeid med strategiplan, blant annet lage et tidsløp for dette med innspill til de ulike delene av strategiplan. Det kan også være hensiktsmessig å legge opp til et heldags strategimøte for STLs medlemmer

5 **Høringssvar – innstillingen Styrket demokrati i Den norske kirke**

Utkast høringssvar var utsendt med dagsorden

- Rådet kom med sine tilbakemeldinger til uttalelsen som skrives inn i revidert høringsuttalelse og sendes ut på en kort høring . I revidert høringsuttalelse skrives det inn at:

- Sentrale høringsinstanser som senter for menneskerettigheter og likestillings- og diskrimineringsombudet ikke er hørt.

- Rådet understreker at de finner det udemokratisk at kirkelig valg faller sammen i tid og sted med offentlige valg.

- OKB ønsker ikke å være med på denne uttalelsen, men er åpen for at resten av Rådet kommer med en uttalelse. Dette kommer inn i første avsnitt av høringssvaret.

6 **Møte med Kultur og kirke departementet 9. oktober klokken 1500**

Rådet gav tilbakemelding på at det foreløpig var dobbeltregistrering, årets runde, som var viktig å ta opp i forbindelse med møte 9. oktober. I tillegg vil Kultur- og kirke departementet og Justisdepartementet orientere om arbeid med religiøs og livssynsmessig betjening i fengsler. Invitasjon til møte om denne saken var utsendt med dagsorden. Merk: Møtedato er flyttet fra 23. september til 9. oktober.

7 **Møte med Barne og likestillingsministeren 25. september klokken 1630**

Rådet hadde ingen innvendinger på oppsatt dagsorden til møte med Barne og likestillingsministeren 25. september kl 1630

8 **Prosjektgruppe om livssynsbetjening**

Forslag til prosjektgruppe ble delt ut på møtet.

Vedtak: AU's forslag til prosjektgruppa ble godkjent av Rådet.

9 **Programinnspill til politiske partier – på området tros- og livssynspolitik**

Utkast til innspill til politiske partiers arbeidsprogram 2009-2012 var utsendt med dagsorden.

- Pga liten tid ble det vedtatt at evt tilbakemeldinger på programinnspill sendes snarest til koordinator

10 **Orienteringssaker**

1. 8. oktober: STL ved leder deltar i åpen høring om forslag til ny formålsparagraf i skolen (Bostadutvalg). Legger frem STLs synspunkter fra vår høringsuttalelse fra 2007.
2. 20. oktober. Seminar i forbindelse med FN-sambandets Internasjonal uke. Religioner for fred? Et kritisk blikk på religioners rolle i fredsarbeid. Samarbeid med European Council of Religious Leaders og Kirkelig fredsplattform
3. 23. oktober. STL-forum. Religion og estetikk. Se www.trooglivssyn.no/stlforum
4. Religionslederforum. 28. oktober (kl 14-20.00). Tema: Religion i søkelyset. Mediautfordringer for trossamfunn i dagens Norge.
5. 31-2. november. Kurs i tros- og livssynsdialog for ungdom på Langedrag.
6. 14. november: Arbeidsseminar om lokale dialoger (10.00-14.00).

7. 20. november: Høringskonferanse om veileder i forhold til deltakelse og tilhørighet i tros- og livssynssamfunn for mennesker med utviklingshemming.
8. HL-senteret
9. Vedlagt: Postliste 050508-040908
10. Møtekalender 2008/9:
  - Rådsmøte: 20. november. Dato for livsfase og riteverksted fastsettes senere og legges evt til samme dag som rådsmøte.
  - Årsmøte 18. mars.

11 Godkjenning av andre referat

Ingen kommentarer til AU-ref 260508 og AU-ref 250808. Begge var utsendt med dagsorden

12 Eventuelt

Oslo, den 16. september 2008

Anders Huuse Kartzow
koordinator - STL

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Telefon: styreleder Bente Sandvig 23 15 60 54   koordinator Anders Huuse Kartzow 23 08 13 40

Referat fra møte i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Tid og sted: 20. november kl. 16.30-20.00, Kirkens Hus.

Tilstede:

Britt Strandlie Thoresen	Bahai-samfunnet
Hoa Tran	Buddhistforbundet
Sven Thore Kloster	Den norske kirke
Jan Benj. Rødner	Det Mosaiske Trossamfund
Edvard Aspelund	Det Mosaiske Trossamfund
Bjørn Jansen	Holistisk Forbund
Bente Sandvig	Human-Etisk Forbund
Kristin Mile	Human-Etisk Forbund
Asghar Ali	Islamsk Råd Norge
Espen Lynne Amundsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Are Svendsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Kirsten Thomassen	Kristensamfunnet
May-Lisbeth Myrhaug	Oslo Katolske Bispedømme
Mehda Ghalegolabi	Informasjonsmedarbeider
Anders Huuse Kartzow	Koordinator (ref)

1 Godkjenning av innkalling, sakliste og saker til eventuelt

- Saker til eventuelt: Møte med Barne og likestillingsministeren i slutten av januar
- STL-ref 150908 godkjent uten merknader.

2 Frivillighet Norge

På bakgrunn av AUs vurdering om å søke medlemskap i Frivillighet Norge var generalsekretær i Frivillighet Norge, Birgitte Brekke, inviterte til å orientere om organisasjonen.

- Frivillighet Norge er samarbeidsorgan for Frivillige organisasjoner i Norge. Frivillighet Norge er en tre år gammel organisasjon som per i dag samler 180 ulike organisasjoner
- Konsensusorganisasjon. Arbeider for felles anliggender. Organisasjoner legger fra seg sine merkesaker i *Frivillighet Norge*.
- Ulike saker som Frivillighet Norge jobber med: Skatt/avgiftspolitikkk knyttet til frivillige sektor (momsfritak for frivilligheten), inntektsarbeid for organisasjoner, forskning på frivillighet og statens forhold til frivillig organisasjoner, satellittregnskap for frivillig sektor, inkluderingsprosjekt (fremming av inkludering i frivillig sektor).
- Viktig ressurs for ledelse og sekretariat i organisasjonen i forhold til kompetansebygging (Frivillighet Norge tilbyr veiledning på organisasjonsarbeid mm), nettverk med organisasjoner som arbeider med tilgrensede problemstillinger med mer.

Kommentarer/spm fra Rådet var blant annet knyttet til

- Hva koster det? Medlemsavgift knyttet til inntekt. STL må betale ca 2000 kroner i årlig medlemsavgift. Medlemsorganisasjonene definerer selv hva som er *inntekt* slik det fremgår av medlemsorganisasjonenes godkjente regnskap
- Hvem blir medlem? STLs medlemsorganisasjoner blir ikke medlem av Frivillighet Norge. Medlemssamfunnene i STL må selv søke medlemskap.

Fremdrift i forhold til Frivillighet Norge:

- STL kommer tilbake til Frivillighet Norge i løpet av neste år om det er aktuelt å søke medlemskap.

3 Brev til STL fra rådsrepresentantene i OKB, Bahai-samfunnet og Buddhistforbundet

Til saken var vedlagt innspill fra Rådsrepresentanter 230608:

- Leder oppsummerte fra forrige rådsmøte, der innspillet ble drøftet. Da Egil Lothe ikke var tilstede på forrige møte og de andre forfatterne av innspillet ønsket at Egil Lothe skulle konkretisere påstander om maktforskyvning, slik Rådet ba om, fikk han ordet til utdypning.
- Egil Lothe mente at det ikke var veldig konstruktivt å grave frem eksempler på maktforskyvning, men at det var viktigere å se dette som strukturelle utfordringer som Rådet sto ovenfor i forhold til utviklingen av STL.
- Egil mente det var viktig å ha fokus på rådsmøtene fordi disse har en funksjon som ikke andre møter har i forhold til å diskutere viktige prinsipielle problemstillinger knyttet til trossamfunnene. Egil mente også at rådsmøtene måtte koble seg mer opp til hva som rører seg i trossamfunnene. Ved å redusere antall møter mente Lothe at man fjernet seg fra Rådets opprinnelig funksjon.

Rådet diskuterte innspillet til Lothe:

- Innspill fra flere av rådets medlemmer på at det var en konstruktiv vinkling av innspillet fra 230608 og at temaene må opp på strategi- og arbeidsplanmøte 14. januar.
- Flere av rådsrepresentantene var tvilende til at veien å gå var å ha flere rådsmøter og at belastningene på rådsrepresentantene allerede var stor i forhold til å delta på møter.
- Det ble understreket at det er viktig at Rådet tar opp saker som meldes fra medlemssamfunnene, men og at AU har en funksjon i forhold til å behandle disse sakene før de kommer til Rådet. Ingen konkrete eksempler på saker som var meldt fra medlemssamfunnene som ikke er tatt opp i Rådet.
  - Det ble også påpekt at det er viktig at misnøye med noen av Rådets vedtak eller AUs arbeid og prioriteringer blir konkretisert slik at Rådet kan forholde seg konstruktiv til dette.

Oppsummering:

Problemstillingene knyttet til det mer langsiktige: *Hvordan legge opp Rådets arbeid i fremtiden* tas opp på strategi- og arbeidsplanmøte 14. januar. Positive og negative erfaringer fra omleggingen av arbeidet i 2008 tas med i vurderingen i forhold til tiltak i arbeids og strategiplan.

-

4 Planer for prosjekter i 2009

Til sak 4 var vedlagt et eget notat som var sendt ut med sakspapirene. Til sak a) ble prosjektskissen til seminar om "Gud og latter" delt ut på møtet.

- a) Religion og humor. Seminarprosjekt 2009
- Koordinator la frem prosjektet for Rådet og den retning som AU ønsker å gi prosjektideen fra religionskritisk forlag.
  - Flere av rådets medlemmer mente at profilen på seminaret, slik det var utformet i prosjektskissen av religionskritisk forlag, ikke passet for STL og at det vil være vanskelig å dra det i vår retning med religionskritisk forlag som samarbeidspartner.
  - Andre rådsmedlemmer mente at det ville være mulig å dra prosjektet mer i retning av AUs forslag og at det ville være fornuftig å gå i samtale med religionskritisk forlag for å sikre at våre interesser blir møtt.
  - Forslag om å takke nei eller fortsette en dialog med religionskritisk forlag og presentere en revidert prosjektskisse ble forelagt Rådet som ulike alternativer som det ble bedt om tilslutning til.
- Vedtak:** STL takker nei til konferansesamarbeidet med Religionskritisk forlag.
- b) Ungdomsdialogkonferanse Nansenskolen august 2009
- Koordinator la frem ide om ungdomsdialogkonferanse på Nansenskolen august 2009.
- Vedtak:** Rådet gav tilslutning til at STL bruker overskuddsmidler fra lokale dialoger på dette prosjektet i 2009.
- c) Invitasjon til å lage seminar i forbindelse med Norges Kristne Råds konferanse "Tro til forandring – sammen tar vi ansvar for skaperverket".
- Leder la frem invitasjonen og AUs vurdering om at det vil være riktigere av NKR å invitere enkeltstående medlemssamfunn til denne konferansen, enn at STL arrangerer noe.
- Vedtak:** STL takker nei til invitasjonen fra Norges Kristne Råd og oppfordrer heller NKR til å invitere enkeltstående medlemssamfunn til denne samlingen.

5 Orienteringssaker

1. Oslokoalisjonen
  - Ingen orientering fra OK.
2. HL-senteret
  - Ingen orientering fra HL-senteret.
3. Referansegruppa for mangfoldsåret
  - Bjørn Jansen sitter i referansegruppa for mangfoldsåret, foreslått av STL, og orienterte kort om arbeidet her.
  - Mangfoldsåret er i slutfasen og det arbeides med å evaluere året. Jansen pekte på at det har viktig å løfte bevisstheten om tro- og livssyn som del av kulturelle mangfoldet. Fått gjennomslag for å styrke arbeidet med å veilede ny kulturaktører i forhold til søknadsskriving med mer.
4. Referansegruppa for diskrimineringslovutvalget
  - Kristin Mile er STLs representant i referansegruppa og orienterte kort om arbeidet.
  - Ref. gruppa har gitt innspill til delutredningen "kvinner og homofile i trossamfunn". Referansegruppa møtes på nytt 21. november.

diskrimineringsloven.

- Mer informasjon om utvalget på:

<http://www.regjeringen.no/diskrimineringslovutvalget>. Innspill til referansegruppa kan sendes mile@human.no

5. 20. oktober. Religioner for fred? Religioners rolle i fredsarbeid.
  - Invitasjon fra Internasjonal uke om å tematisere "religion og den nye bistanden".
  - Seminaret, i samarbeid med Kirkelig Fredsplattform og Religions for Peace, ble arrangert på Litteraturhuset med ca 100 deltakere.
6. 23. oktober. "Når kunsten har en tro". STL-forum om religion og estetikk. Se oppsummering på <http://www.trooglivssyn.no/index.cfm?id=215396>
7. 25. oktober. Menneskebokarrangement i regi av STL på Humanismens hus. Se oppsummering på:
<http://www.trooglivssyn.no/index.cfm?id=215398>
8. 28. oktober. Religions- og livssynslederforum. Oppsummeringsnotat var sendt ut på forhånd. For mer informasjon gå til:
<http://www.trooglivssyn.no/index.cfm?id=148591>
9. 14. november. Arbeidsseminar om lokale dialoger. Oppsummeringsnotat fra arbeidsseminaret var ettersendt. For mer informasjon om seminaret gå til:
http://www.trooglivssyn.no/doc/Oppsummeringsnotat_arbeidsseminar_lokale_dialoger141108.doc
10. 20. november. Høringskonferanse om veileder i forhold til deltakelse og tilhørighet i tros- og livssynssamfunn for mennesker med funksjonshemming.
  - Koordinator orienterte om konferansen. Oppfordret medlemssamfunnene til å gi tilbakemelding på veilederen.
11. Vedlagt: Postliste 040908-101108
12. STLs møtekalender for 2009:
  - 14. januar: Møte om strategi- og arbeidsplan
  - 18. mars: STL-årsmøte
  - 23. mars: Religions- og livssynslederforum
  - 2. april: Møte med KKD
  - Dato for Rådsmøter første og annet halvår 2009.

6 Referat til orientering

AU-ref 051108, AU-ref 240908

7 Eventuelt

- Koordinator orienterte kort om invitasjon til nytt møte med BLD. Forslag til dato er 27. eller 29. januar.
- På grunn av at møtet gikk på overtid blir det gitt respons til koordinator om hvilke dato som passer og tema for dagsorden.

Anders Huuse Kartzow

Referat fra Rådsmøte om strategi- og arbeidsplan.

Dato: 14. januar 2009

Sted: Central Jama'at-e Ahl-e Sunnat i Urtegata 10

Espen Lynne Amundsen
Are Svendsen
Egil Lothe
Nirmala Eidsgård
Bente Sandvig
Dag Nygård
Sangat Rai Sharma
Shoaib Sultan
Asghar Ali
Bjørn Jansen
Olav Fykse Tveit
Sven Thore Kloster
Jan Benj Rødner
Kirsten Thomassen
Mehda Ghalegolabi
Anders Huuse Kartzow

Eksterne innledere:
Vebjørn Horsfjord
Trond Enger

Evaluering av arbeids- og møteform

Rådet tok først en runde på arbeids- og møteform. Leder klargjorde at dette møtet ikke gjorde vedtak på strategi og arbeidsplan, men gav viktige innspill til disse dokumentene. Disse innspillene kom fra rådets medlemmer om møte og arbeidsform:

- Klarlegge forholdet vårt i forhold til konsensus. Vi må vite at vi gjør dette og arbeide ut ifra dette. Hvis noen har bestemt seg for at man ikke vil være med på et forslag, så må man melde det med en gang.
- Utvikle og ansvarliggjøre medlemmene i forhold til arbeidsutvalgets arbeid. Riktig praksis at utsending av dagsorden til AU-møte og referat fra AU-møte går til Rådet ved utsending til AU-representantene.
- Færre møter er bedre enn mange. Tillit til at AU forvalter STL mellom rådsmøtene.
- STL møtene kan være for byråkratisk og for opptatt av små detaljer. Ønsker bedre innsats for eget trossamfunn i Rådets arbeid.
- Møteleder kan gjerne styre med sterkere hånd rådets møter slik at vi bruker god tid på det vi bør bruke tid på, og mindre på det som ikke er så vesentlig
- Viktig at møteleder er fleksibel. For sterk møteledelse kan gå på bekostning av at alle deltar.

- Møtet gav støtte til oppsett for møtefrekvens og møtefrekvens i 2009 (se forslag i arbeidsplan side 4).

Strategi og arbeidsplan 2009-2011

Sven Thore Kloster i AU presenterte kort strategi og arbeidsplan for Rådet. Deretter var Vebjørn Horsfjord og Trond Enger bedt om å gi sine innspill til henholdsvis dialog og organisasjonsdelen av strategidokumentet.

Vebjørn Horsfjord:

- Pekte på at STL er bra og det viktigste forum for tros- og livssynsdialogen i Norge. I forhold til den nasjonale dialogen har vi mye å tilføre tilsvarende råd i andre europeiske land. Samtidig mye aktivitet på lokalt nivå som STL kan lære av.
- Viktig å arbeide med forståelsen av dialog og la dette også få vise seg frem i måten org fremtrer på. Utvikling av dialogplakat er et godt virkemiddel
- Viktig at STL også utvikler dialogkompetanse og kapasitet hos sine medlemmer. Det må ikke bli en dialog-elite.
- Dialogen har ulike faser og respektfull samtale om uenighet er viktig. Ikke la uenighet om disse spørsmål styres inn i samtale om juss, men samtale der begge parter får tid og rom til å fortelle om sine standpunkter på sine premisser.

Trond Enger:

- STL kan/bør tydeliggjøre på hvilken måte den er en interesseorganisasjon og en dialogorganisasjon. Hva ønsker STL å være og hvordan.
- Viktig i den sammenheng å kunne avgrense seg. En organisasjon kan ikke være med på alt og det er viktig å tydeliggjøre hva man skal gjøre. Gjør man for mye eller alt, kan man miste legitimitet og gjennomslagskraft.
- En organisasjon kan ikke vedta eierskap for sine medlemmer. Viktig at organisasjonen er aktivt og oppsøkende tilstede hos medlemmene. På denne måten kan organisasjonen bygge eierskap ved at medlemmer blir lyttet og hørt.
- For LNU handler gen.sek stillingen om å gi et tydeligere samlende politisk mandat til gen.sek. Det kan det være vanskeligere for leder å ha, da leder også har en av medlemmenes hatter på.

Samtale om innspill og strategi- og arbeidsplan. Stikkord for videre arbeid:

- Innspill fra flere om at dialogplakat var en god ide. I forhold til dialog er det viktig å understreke at dialog eller klar tale ikke er et enten eller, men et både og. Arbeid med forståelsen av "mutual accountability" var et annet innspill. Viktig å få med i dialogarbeidet og arbeid med dialogplakat.
- Innspill fra flere om at dialoghus er en god og viktig ide, for IRNs del kan ikke dialogens hus ligge på HL-senteret, det er særdeles upraktisk og det vil også være viktig å klargjøre STLs forpliktelser i forhold til Kirkens Hus og leiekontrakt.
- STL kan tydeliggjøre at man både er en interesseorganisasjon og en dialogorganisasjon i strategidokumentet
- Innspill på at det er viktig å utrede gen.sek stilling, men påpekning på at dette arbeidet først og fremst handler om å se på/utrede hvilken type lederfunksjon sekretariatsleder skal ha og mandat for de ulike delene av organisasjonen (RÅD, AU og SEKRETARIAT).
- Viktig at STL og medlemsorganisasjonene ikke driver dobbeltarbeid. Medlemsorganisasjoner og STL må sirkulere arbeid som kan være viktig for flere, og kan henvise til ressurspersoner i medlemsorganisasjonene der disse sitter med kompetanse som ikke de har.
- Utfordringer med den nye diskrimineringsloven må inn i strategidokumentet og STL må utvikle en strategi for arbeid med dette slik at STL er i forkant av problemstillingene loven kan reise.
- Målsetning for det tros- og livssynspolitiske arbeidet kan strammes opp og tydeliggjøres.
- Utfordringer knyttet til satire, makt og ytringsfrihet må inn i strategidokumentet. Vi er ikke ferdig med denne problematikken og denne har også internasjonale/globalt implikasjoner som det er viktig å ta med seg.
- Klargjøre møteform med KKD og tilsvarende myndighetspersoner. Hele Rådet, eller noen?
- I forhold til samhandling kan det være spennende å se om STL også kan komme sammen om en tematikk, klimaspørsmål med mer.
- Tydeliggjøre at STL også er en plattform for arbeid med sosial-etiske spørsmål.

Oppsummering av veien videre:

Leder oppsummerte noen av punktene over og fikk bekreftelse fra møtet om at det ikke var protester mot noen av forslagene i strategi- og arbeidsplan. AU tar med seg innspillene i det videre arbeidet med strategi- og arbeidsplan

NÅDENS FELLESSKAP**Samarbeidsrådet mellom Den norske kirke og Metodistkirken i Norge****REFERAT FRA MØTE**

Tid: 01.12.08, kl 10.00-14.00
Sted: Metodistkirkens Hovedkontor, Akersbakken 37, Oslo

Medlemmer:
 Den norske kirke: Helga H. Byfuglien, biskop, Borg
 Olav Fykse Tveit, generalsekretær, Mellomkirkelig råd (*forfall*)
 Vara: Sven Oppegaard, assisterende generalsekretær, Mellomkirkelig råd
 Beate Fagerli, seniorrådgiver, Mellomkirkelig råd
 Hans Erik Ruud, prost, Kongsberg

Metodistkirken: Øystein Olsen, biskop, Norden og Baltikum
 Øyvind Helliesen, tilsynsmann, Nord-Vestre distrikt
 Gunnar Bradley, administrativ leder, Metodistkirken i Norge (*forfall*)
 Tove Odland, misjonssekretær, Metodistkirken (*forfall*)

Sekretær: Knut Refsdal

SAKER

Sak 1 **Morgenbønn** **Vedlegg** **Ansvar**
 Biskop Øystein Olsen åpnet møtet med tekstlesning og sang.

Vedtak

Sak 2 **Diakoni** **Vedlegg** **Ansvar**

Guro Hellgren, diakonirådgiver i Den norske kirke, og Thor Bernhard Tobiassen, prest ved Betanien-institusjonene og Første Metodistkirke i Bergen, gav perspektiver på diakonal tenkning og praksis. Guro H. presenterte Plan for diakoni for Dnk, mens Thor Bernhard T. informerte om samarbeidet mellom institusjonsdiakoni og menighetsarbeid i Fyllingsdalen.

Diakoniplan for Den norske kirke er sendt ut til menigheter i Metodistkirken med en anmodning om å gjennomgå denne i menighetsrådet og vurdere mulige tiltak i samarbeid med Den norske kirke.

I forlengelsen av dette hadde Rådet en samtale om hvorvidt diakoni – og da særlig menighetsdiakoni – kan være et viktig satsingsområde for Nådens fellesskap.

Vedtak *Rådet ønsker å foreta en kartlegging av lokalt økumenisk samarbeid i løpet av våren 2009. Det skrives et brev om dette som sendes tilsynsmennene i Metodistkirken og prostene i Dnk. Tilsynsmennene mottar tilbakemeldinger i forbindelse med sine menighetsbesøk, mens prostene blir bedt om å respondere til MKR.* KR

Sak 3 **Referat fra møte 07.04.2007** **Vedlegg** **Ansvar**
 Referat er tidligere utsendt via e-post og ble gjennomgått. 1

Vedtak *Referatet godkjent.*

Sak 4 **Felleserklæringen om rettferdiggjørelse ved tro** **Vedlegg** **Ansvar**
 1

Det er bestemt at man ønsker å avholde en nasjonal markering høsten 2009, bestående av et seminar og en gudstjeneste. Dette kan følges opp av lokale fellesgudstjenester. Den katolske kirke og Den Evangelisk Lutherske Frikirke er invitert til å være med i en nasjonal forberedelsesgruppe. Gruppen har avholdt ett møte.

Vedtak *Tidspunkt for markeringen er lørdag 31.10.2009. Det avholdes et nytt møte i forberedelsesgruppen på nyåret der sted og innhold bestemmes.* SO/KR

Sak 5	Ordning for felles nattverdfeiring Det anbefales at man normalt bruker liturgien i den kirken der gudstjenesten holdes.	Vedlegg	Ansvar
Vedtak	<i>Spørsmålet om en eventuell ordning for felles nattverdfeiring til bruk ved spesielle markeringer forberedes og drøftes på neste møte.</i>		SO/KR
Sak 6	Aktuelle saker Informasjon om aktuelle og relevante saker fra de to kirkene.	Vedlegg	Ansvar
	<p>Metodistkirken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Årskonferansen 2008 vedtok nytt Grunnmønster for gudstjenesten i Metodistkirken. Dette, sammen med Liturgibanken og ytterligere liturgier som skal vedtas i 2009, ligger på www.metodistkirken.no (under Ressurser). Årskonferansen igangsatte også et arbeid med en diakoniplan for kirken. - Generalkonferansen 2008 vedtok å ikke endre kirkens syn på homofili. - Den evangelisk-lutherske kirken og metodistkirkene i Finland har fullført sin dialog og det arbeides nå med en oversettelse av sluttokumentet ("Delaktiga i Kristus"). <p>Den norske kirke:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kirkemøtet 2008 hadde særlig fokus på: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Trosopplæringsreformen</i> som nå går inn i en ny fase med opptrapping og videreføring. Det er særlig fokus på planinnholdet. <ul style="list-style-type: none"> - <i>Bærekraft og skaperverk</i>: Dette er en oppfølging fra KM 2007. - <i>Samarbeidsavtalen med Frikirken</i>: Synodemøtet i Frikirken sa nei til avtalen med Dnk. Man er imidlertid i en relasjon via LWF, og den videre prosessen vil forsøke å avklare hva dette betyr. - <i>Midtøsten</i>: Det ble vedtatt en uttalelse som fikk overveldende oppslutning og som særlig fokuserer på de kristnes situasjon. 		
Vedtak	<i>Informasjonen mottatt.</i>		
Sak 7	Neste møte	Vedlegg	Ansvar
Vedtak	<i>14. april 2009 kl 10-14 på Kirkens hus.</i>		
Sak 8	Eventuelt	Vedlegg	Ansvar
Vedtak	<i>Det bør være linker mellom våre to kirkers nettsider.</i>		BF/ØH

Oslo, 03.12.2008
Knut Refsdal

Protokoll fra møte i Nasjonalkomiteen for LVF 8. desember 2008

Sted: Frikirken

Til stede:

Fra Frikirken: Leif Gunnar Sandvand og Terje Solberg

Forfall: Mirjam Bergh

Fra MKR/AU: Berit Hagen Agøy, Berit M. Andersen, Einar Vegge

Forfall: Benedicte Aschjem og Erlend Rogne

Medlem i LVF/DMDs prosjektkomité: Anne Skjelmerud

Forfall: Rådsmedlem i LVF: Helge Aarseth

Observatører:

Kristina Rødahl (KN)

Forfall: Representantene fra Areopagos, Sjømannskirken, Normisjon, Den Norske Israelsmisjon, Det Norske Misjonsselskap, Den Norske Tibetmisjon, Norges KFUK-KFUM, og Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag

Fra sekretariatet MKR: Sven Oppegaard

Velkomst

Sandvand ønsket velkommen. Han fremhevet at det for mange var vemodig at Frikirken valgte å ikke gå inn på avtalen med Dnk. I den grad det har vært et anliggende at Dnk er en stor kirke med forskjellige holdninger innad, er det nå klart at DELF er en liten kirke med en viss uenighet innad. I et økumenisk landskap er DELF kommet i en vanskelig situasjon. Med det følger en viss sårbarhet å være en av lederne. Paulus avskjedstale til menigheten i Efesus: Det er saligere å gi enn å få. Dette var hele Jesu eksempel.

06/08 Gjennomgang av sakslisten

Terje Solberg presenterte sakslisten som ble godkjent.

07/08 Rapport fra kirkene og drøfting av aktuelle saker

1. Ingen hemmelighet at noen er skuffet over synodevedtaket, men vi må leve med det. Dessuten må ikke vedtaket tolkes som et nei til kontakt med Dnk. Heller ikke meningen at DELF er på vei ut av LVF. Den psykologiske faktoren var undervurdert. De fleste som arbeidet imot avtalen, var folk som er kommet fra Dnk. Noe engstelse for å bli slukt av fellesskapet.
2. I hvilken grad vil homofilisaken ligge der som en verkebyll i den videre sammenhengen? I hvilken grad skal vi gå inn i homofilisaken? Burde vi gå inn i LVF-dokumentet? Dette er det gode grunner til å gjøre. Mange steder er det gode relasjoner uansett. Avtalen blir sett på som unødvendig.
3. Ønskelig med faste møter mellom de to kirkene, for eksempel hvert halvår. Viktig å snakke om hva som skiller oss og binder oss sammen, og hvordan vi håndterer uenighet.
4. Det har vært mye oppmerksomhet om homofilis spørsmålet og kvinneprest-spørsmålet. Slike saker tar lang tid å forberede og bearbeide. Hvilke områder må vi være enige om?

5. Avtaleteksten kom helt i skyggen av homofilispørsmålet. Allikevel ikke klokt å hente avtalen frem igjen nå. Men heller vente litt. Folk forholder seg til symboler og signaleffekter.
6. På Kirkemøtet kom det til uttrykk sympati med Frikirken for at situasjonen er komplisert. Derfor skuffelse over at avtalen ikke kom i stand. Men forståelse for sårheten i selve saken.
7. Bærekraftreformen handler om at Dnk ikke alene kan gjennomføre nødvendige miljøtiltak, men må arbeides med økumenisk.
8. Utviklingen i statskirkereformen er en interessant sak også i forholdet mellom våre to kirker. Også DELF hadde en god debatt om miljøsaken. Sikkert ikke vanskelig å møtes der. Også et engasjement i NKR.
9. I forhold til Midtøsten har vi et felles ansvar for å opprettholde et fokus på de kristnes situasjon. Viktig at vi sammen klarer å fokusere på den ekstremt vanskelige situasjonen de kristne har. DELF er en liten kirke, men har et engasjement i det palestinske Bibelselskap. Oppfordring til å besøke kirkene og de messianske kristne. Støtten til Israel kan ikke forsvare fordrivelse av palestinerne. Det fins mye engasjement for de hellige stedene. Konstruktiv prosess i forhold til Israelsmisjonen, Norsk misjon i Øst osv. Nokså bred enighet i Norge om Midtøstendokumentet. Dette vil det også være lett å akseptere for DELF.
10. Når det gjelder forståelsen av kirkemedlemskap, er DELF i ferd med å nærme seg Dnk. Forholdet mellom dåp, medlemskap og kirke har ikke vært komplisert. Synodemøtet ønsket en endring, men ble enig om å vente til neste synodemøte med et vedtak som innebærer at det bare snakkes om medlemskap. En tydeligere vektlegging av sammenhengen mellom kirkemedlemskap og dåp.

08/08 Kort samtale om forholdet mellom de lutherske kirker og organisasjoner i Norge

Aktuelt emne for samtale i Nasjonalkomiteén.

09/08 Ny generalsekretær i LVF og KV

MKR/AU har i dag besluttet at Olav Fykse Tveit bør nomineres til generalsekretær i KV.

10/08 LVFs fornyelse

Oppegaard orienterte om den aktuelle situasjonen i fornyelseskomiteén.

11/08 Forberedelsesmøter for generalforsamlingen i Stuttgart 2010

Profilering på fagfelt. Overnattingsmøte til våren 09, høsten 09 og våren 10? DELF har styremøte i mars.

12/08 Mulig fremtidig arbeidsform i Nasjonalkomiteén

Solberg og Oppegaard arbeider sammen for å klargjøre et forslag.

13/08 ACT Alliance

LVF kommer til å få en ex officio-plass i styret. Misjonsorganisasjonene får observatørstatus. Tømm Kristiansen blir kommunikasjonsjef. KN går inn i arbeidet med ny strategiplan.

PROTOKOLL FRA MØTE I TEOLOGISK NEMND

Rosahjemmet, Oslo

5. – 6. desember 2008

Tilstede:

Harald Hegstad, Idar Kjølsvik, Gunnar Haaland, Kristin Joachimsen, Svein Granerud, Trond Skard Dokka, Gerd Marie Ådna, Vidar Mæland Bakke, Lars Erik Nordby, Ellen Aasland Reinertsen, Oddbjørn Leirvik

Forfall:

Kirsti Guvsám, Stephanie Dietrich

Det ble orientert om at Leif Gunnar Sandvand blir Frikirkens observatør fra neste møte.

Bispemøtets representant, Biskop Ingeborg Midttømme, vil delta i TN fra og med høstmøtet 2009.

Fra sekretariatet:

Sven Oppegaard (deltid), Beate Fagerli (sekretær)

Til saksliste og møteplan

Harald Hegstad ønsket velkommen.

TN 11/08/8 Orientering om "A Common Word"-prosessen ble lagt til sakslisten
Kjøreplan ble vedtatt.

Sak 10/08/1: Protokoll fra møtet i Teologisk nemnd 5. – 6. juni 2008

Rettelse s. 8: Det refereres til The Nature and Mission of the Church som en *god trinitarisk tekst*. Det er det ikke. Bemerkning til s. 9: Her brukes Indremisjonen i stedet for Normisjon., "sentrumskonservativ" kan også være misvisende. Prosedyre for utsending: protokoll sendes ut til TN etter hvert møte for korreksjon, slik at feil kan rettes opp. Med kort svarfrist vil protokollen kunne benyttes raskt.

Protokoll ble godkjent.**Sak 10/08/2: Protokoll fra møte i TN/AU**

Dato for Porvoo Diakonatkonsultasjon i Oslo er flyttet frem til 27. – 30. april.

Protokollen ble tatt til etterretning.**TN 11/08 Orienteringssaker****TN 11/08/1 Protokoll MKR møte 8.-9.september 2008**

Det ble kort orientert om situasjonen i lederskapet i Kirkenes Verdensråd.

Det ble gitt orientering om oppnevningssprosess bak oppnevninger til generalforsamlinger i LVF og KEK. Det ble ellers bedt om at viktige vedlegg til MKR gjøres tilgjengelig for TN.

Protokollen ble tatt til orientering.**TN 11/08/2 Minutes Porvoo Contact Group, 6.-10.oktober 2007*****Protokollen ble tatt til orientering.***

TN 11/08/3 Rapport fra "Skrift-Bekjennelse-Kirke", GEKE teologisk konsultasjon, Berlin 12. – 14. september 2008

Idar Kjølsvik presenterte rapport fra konsultasjonen. En diskusjon fulgte om Den norske kirkes tilhørighet i Leuenbergfelleskapet, hvor det ble pekt på både forskjeller til mange av medlemskirkene, ikke minst i forholdet mellom majoritets- og minoritetskirker, men også viktigheten av tilhørighet til et protestantisk fellesskap. Konsultasjonen holdt et høyt fagteologisk nivå.

Tatt til orientering

TN 11/08/4 Rapport fra KEK-konsultasjon Dialog med de ortodokse, og møte i Churches in Dialogue-kommisjonen, 23. – 27. juni 2008

Oddbjørn Leirvik presenterte de to rapportene fra møte i Churches in Dialogue-kommisjonen og konsultasjonen med de ortodokse. Oppsummeringene tilsier at lite er gjort for å ta konkrete steg i retning et synlig og sakramentalt fellesskap, selv om dialogen er berikende, for eksempel når det gjelder trinitarisk teologi. Kravene fra de ortodokse handler om anerkjennelse av de sju økumeniske konsiler og de sju sakramenter. Det religionsdialogiske arbeid inngår blant mange andre, og selve erklæringen er nokså typisk for et midt-på-veien dokument. En vesentlig dimensjon for tanker om dialog er ikke tilstede, ikke minst dimensjonen der mennesket møter mennesket.

Tatt til orientering

TN 11/08/5 NTSF: "The Nature and Mission of the Church"

Sigurd Hareide informerte om Norsk Teologisk Samtaleforums arbeid med felles uttalelse om The Nature and Mission of the Church på konsultasjonen.

Tatt til orientering

TN 11/08/6 Informasjon fra Nådens fellesskap, 2008

Lars Erik Nordby orienterte om grunnmønsteret for den nye gudstjenesteordningen i Metodistkirken. Materialet ble omdelt. Det blir markering av Felleserklæringen om Rettferdiggjørelse ved tro den 30. oktober 2009, med seminar og vesper. På forrige møte var diakoni i fokus, noe man ønsker skal være et satsingsområde fremover.

Tatt til orientering

TN 11/08/7 Informasjon fra Kirkemøtet 2008

Ny leder i Mellomkirkelig Råd ble valgt; Berit Hagen Agøy. Samtale om Frikirkens representasjon i TN fulgte etter orientering om avtalens behandling på KM 2008. At avtalen ikke ble vedtatt forandrer ikke på det forhold at Dnk og DELF er i kirkefellesskap gjennom LVF. TN er glad for at Frikirkens representant vil delta mer aktivt etter hvert.

Tatt til orientering

TN 11/08/8 Orientering om "A Common Word" prosessen

Oddbjørn Leirvik orienterte kort om bakgrunnen for prosessen (se forrige protokoll), og viste til videre utvikling i prosessen med å utarbeide svar til "A Common Word". Det har etter hvert blitt tydeligere hvem som er motor bak det muslimske brevet. En av de jordanske prinsene, som greide å få med seg et representativt utvalg av muslimske ledere til å underskrive, og i tillegg er det nå man flere som har signert, se: www.acommonword.org Det har vist seg vanskelig å få til noen felles økumenisk respons. Det er interessant å se at det nå løper flere parallelle prosesser. Den ene er den anglikanske prosessen under erkebiskop Williams' ledelse. Erkebiskopen mener at det må være en kobling mellom religiøse ledere og

akademia, Cambridge universitetet er derfor tett knyttet opp mot dette. Kirkenes Verdensråd har ønsket å samle medlemskirker til en indrekristen konsultasjon med bidrag fra de ulike kristne tradisjoner. De evangelikale har begynt å markere seg i religionsdialogen mer enn før. En katolsk-muslimsk konferanse fant sted i Vatikanet i november, og LVF har lagt opp til å kunne gi et selvstendig bidrag i denne prosessen. Summen er at kristen-muslimsk dialog kan se ut til å få samme mønster som den regulære økumeniske dialogen.

Tatt til orientering

TN 12/08 Oppfølging konsultasjon "Hva vil det si å være en evangelisk luthersk kirke i dag?"

Evaluering av konsultasjonen

Det var enighet om at ikke alle innlegg i konsultasjonen svarte til bestilling, men at samtalene likevel fungerte godt. Formatet på konsultasjonen ble diskutert, og det ble anbefalt at ved en senere anledning følger tidligere mønster med at foredragsholdere blir invitert til møte i nemnda, i stedet for en selvstendig konsultasjon.

Forberedelse av Kirkemøtesak 2009

Etter diskusjon (se vedlegg 2) var det var enighet om å lage et dokument som ikke er et depresisert dokument, men et dokument som inneholder forskjeller. Gjerne 15 sider. Disposisjon bør behandles på møtet i mars 2009, med drøfting av utkast. Det ble presisert at det ville være heldigere å ha 2010 som tidsperspektiv. En begrunnelse for 2009 er 3. trosartikkel som tema for Kirkemøtet, en annen er høringssaken i KVs prosess rundt Nature and Mission of the Church, hvor høringssvar skal sendes til januar 2010. Samtidig kan arbeidet med høringsuttalelsen NMC hjelpe oss videre. Leder sonderer med Kirkens Hus.

Harald Hegstad la frem et skriftlig forslag til disposisjon avdokumentet, hvor følgende elementer kunne skrives inn i

1. Tradisjonell luthersk tematikk
2. Erfaringer, historie, spiritualitet. Hvordan er dette levd ut i luthersk historie, og eventuelt modifisert?
3. Økumenikk. Impulser, erfaringer. Hva kan vi lære av andre på dette feltet?
4. Aktuelle utfordringer og problemstillinger. Angi forskjellige posisjoner og retninger. Knytte an til gudstjenestereformer.

Forslaget ble diskutert (se vedlegg 2)

AU gis fullmakt til å arbeide videre med måten saken behandles videre på.

TN 13/08 Gudstjenestereformen

Harald Hegstad presenterte saken. Mellomrikelig råd er høringsinstans i saken, hvor det er foreslått at TNs leder sitter i arbeidsgruppen. Høringsfristen er utvidet, og det er derfor ønskelig at TN bruker tid på å gi innspill til arbeidsgruppen om gudstjenestereformen. Hvor bredt vil TN gå inn i høringsarbeidet med liturgier, tekstbok og salmebok? Utfordringen ligger i at det foreligger lite begrunnelser for de valg som er gjort.

Innspill til videre behandling ble lagt frem (se vedlegg). Det ble foreslått å presentere overveieleser til MKR, og så peke på økumeniske erfaringer, slik at man i hvert fall informerer om de "farer" som eksisterer.

Leder i TN ble oppnevnt ved akklamasjon. Fordel er at TNs leder også møter i MKR. Alt høringsmaterieell bør sendes til hele TN.

TN 14/08 Bærekraft og Skaperverk

Ellen Aasland Reinertsen orienterte skriftlig om KM-saken Bærekraft og Skaperverk. Et premiss for å engasjere seg er at kirken engasjerer seg politisk, og denne knyttes til konsultasjonens debatt mellom Inge Lønning og Sturla Stålsett om kirkens rolle, som det er verdt å reflektere over. Gudsriket skal sette alt i stand, skaperverket ikke seile sin egen sjø. I diskusjonen som fulgte ble det pekt på at man ikke bare må adressere regjering, men også engasjere kristne miljøer kollektivt til å ta ansvar. Det ble videre påpekt at klimautfordringen involverer økumeniske partnere, er sentrale i den nye diakoniplanen og også er et interreligiøst tema.

Det ble orientert om Norges Kristne Råds konferanse om Bærekraft og Skaperverk "Tro til forandring", i Oslo, 21. – 24. mai 2009, som også vil bringe opp viktige teologiske tema. En liste over teologiske ressurser som er tilgjengelige for Norges Kristne Råds arbeidsgruppe om teologi og skapelse foreligger ennå ikke, men gruppen har allerede en del materiale.

TN 15/08 Edinburgh 2010

Norsk markering av 100-årsjubileet for den økumeniske misjonskonferansen i Edinburgh 1910

Vidar Mæland Bakke informerte om Edinburgh 2010 planleggingen. To viktige hovedfokus; dra inn partnere fra sør, som har kjennskap til den norske konteksten, for å evaluere norsk misjon, men også bringe inn momenter for misjon i fremtiden. Samtidig ønsker man et ungt innslag i markeringen i 2010, bl.a. ved å engasjere unge misjonsteologiske studenter og forskere.

Det ble påpekt at en utfordring ligger i å skaffe bred representasjon, både til evaluering og markering. En bør også klargjøre hva slags teologisk refleksjon en ønsker med ungdomsprosessen. Flere forslag til navn som kan bidra til begge prosessene ble nevnt. Det er viktig å holde fast ved Edinburgh er noe vi gjør sammen, at det norske bidraget ikke blir alliansebasert.

TN 16/08 Eventuelt

Embate og diakoni

Harald Hegstad informerte om spørsmål rundt diakonatet, og ikke minst i Porvoofellesskapet, hvor arbeidet med diakonatet særlig angår embetet. Kirkemøtets uttalelse fra 2004 åpnet opp for kanskje å se diakonatet innenfor rammen av det flerdimensjonale embetet. Saken har siden ligger hos Kirkerådet, men skal også opp i Bispemøtet. En grundig og substansiell teologisk behandling savnes. Til nå har dette i TN vært behandlet i forhold til økumeniske samtaler, men da står man i fare for å trekke forståelsen i en eller annen økumenisk retning.

Flere sider ble påpekt i den påfølgende samtale:

- Noen av drivkreftene bak saken i Den norske kirke er diakoner og diakoniinteresserte grupper som i sin tid fikk gjennom ordninger med vigsling.
- Vedtaket fra KM kan forstås i flere retninger.

- Porvoo og det tredelte embetet har vært koblet inn, men da står man i fare for en anglikansk forståelse av diakonatet, som ville innebære en underordning av diakonen.
- En uttalelse fra den lutherske (LVF) konferansen i Brasil i 2006/7 om fremtidig ordning av diakonitjeneste, førte til en skarp høringsuttalelse fra TN. Noe av problemet ligger i at Den norske kirke fremdeles trenger en bedre embetsteologisk utredning.
- Nådens Fellesskap bør trekkes inn i dette, og en ser gjerne en invitasjon til Porvookonsultasjonen om diakonatet.

Det ble orientert om Porvoofellesskapets konsultasjon om den diakonale tjeneste, som finner sted i Oslo, 27. – 30. april 2009.

TN tok saken til orientering og ønsker å behandle tema videre.

Prioriteringer og Møteplan 2010

Harald Hegstad innledet en samtalerunde om hva inneværende fireårsperiode skal brukes til? TN ønsker at følgende saker gis prioritet:

- Hva vil det si å være en evangelisk luthersk kirke?
- Klima og skaperverk
- Embetet (inkludert diakonatet)
- Religionsteologi

I tillegg vil mange saker komme utenfra, bl.a. fra sentralkirkelig hold. TN uttrykte et ønske om å få forespeilet hvilke, og hvor mange saker dette kan dreie seg om.

Møteplan for 2009 og 2010:

12. – 13. mars 2009.

8. – 9. oktober 2009

11. – 12. mars 2010. Idar Kjølsvik inviterte til Stiklestad for dette møtet.

14. – 15. oktober 2010

Hvis en konsultasjon legges til et av møtene må en regne med at lørdagen går med til denne.

BF
100208

